

VredesMagazine

Jaargang 5 nummer 1 — 1e kwartaal 2012 — Prijs euro 2,50

- **De puzzel van Barcelona**
- **Militairen in dienst van het kapitaal**
- **Beperkte blik op Uruzgan**

Onderzoeks dossier:

- **Europees ruimteschild**

Kroniek van een aangekondigde oorlog

COMMENTAAR

Iran is voorzover bekend niet bezig met de productie van een kernwapen. Dat had het nieuws moeten zijn, nadat het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie (IAEA) onlangs zijn rapport uitbracht over Iran. Het rapport is samengesteld op basis van “zorgvuldig afgewogen informatie” die voor een groot deel afkomstig is van leden van het IAEA (lees: Westerse en Israëliische inlichtingendiensten). Uit het rapport blijkt dat Iran tot 2003 (het jaar van de Irakoerlog) mogelijk bezig is geweest met het vergaren van allerlei technische kennis die nodig is om in de toekomst een kernwapen te kunnen bouwen en dat sommige pogingen daartoe na 2003 zijn voortgezet. Verder is gebleken dat Iran een aantal van zijn (legale) activiteiten in het kader van de civiele toepassing van kernenergie heeft verspreid over een groot aantal lokaties, waarvan een deel ondergronds verborgen onder de in het land veelvuldig aanwezige bergen. Ten slotte meldt het rapport dat op geen enkele manier is gebleken dat het land uraniumproducten uit zijn verrijgingsprocedé heeft afgeleid of verdonkeremaand (voor eventueel militair gebruik). Met andere woorden, de Iraanse uraniumboekhouding klopt. In het allerergste geval is Iran bezig allerlei voorbereidingen te treffen om te eniger tijd een kernwapen te maken zoals bijvoorbeeld ook Japan of Nederland dat zou kunnen, maar kennelijk is het besluit daartoe nog niet genomen. Maar dit is niet wat de westerse kranten- of internetlezer uit de berichtgeving zal hebben opgestoken. Die zal namelijk

hebben meegekregen dat het IAEA “om” is inzake Iran, dat Iran nu druk in de weer is met het maken van kernwapens, dat er een urgent gevaar is voor Israël en misschien ook wel voor ons en dat president Obama onmiddellijk verscherpte sancties heeft aangekondigd en verder heeft verklaard dat “alle opties op tafel liggen”, waaronder die van een militaire aanval op Iran. Dat komt omdat de berichtgeving over Iran bij ons in het kader staat van een zenuwoorlog die bedoeld is om het land ertoe te dwingen zijn fabricage van civiel verrijkt uranium (zonder verdere verrijking niet geschikt als grondstof voor een kernwapen) op te geven. Iran heeft hiertoe echter wel het recht volgens het Non Proliferatie Verdrag (we hoeven het natuurlijk niet leuk te vinden) en stelt zich ook open voor inspecties. De pogingen van de Verenigde Staten, Frankrijk, Israël en andere Westerse landen om Iran de les te lezen maken deel uit van het streven om dit deel van het Midden-Oosten te blijven beheersen om welbekende olierijke redenen. Het is deze landen gelukt om de Veiligheidsraad sancties af te laten kondigen, omdat de IAEA en Iran geen overeenstemming hebben bereikt inzake het nucleaire programma. Daarnaast is er een regionale strijd om de macht, die zich de laatste tijd vooral afspeelt tussen Iran en Saoedi-Arabië. Daarbij streven de VS in feite een verandering van het regime in Iran na, zij het dat oorlog daarbij nog niet als middel

wordt ingezet, maar “op tafel” blijft liggen. Er is echter wel sprake van geheime militaire acties om etnische minderheden in Iran op te stoken, geheimzinnige moorden op Iraanse kerngeleerden en sabotage van olie-installaties. Zenuwoorlog is ook een beetje oorlog.

Israël speelt daarbij de klassieke rol van degene die roept “hou me vast of ik bega een ongeluk”, met als doel om de VS uit te lokken tot een militaire aanval op Iran. Alle experts met een greintje gezond verstand vinden dat dit een vergissing met katastrofale gevolgen zou zijn. Het is mogelijk dat het periodieke geroffel van de oorlogstrom in de VS en Israël vooral binnenlandse motieven heeft. Dat maakt het niet minder gevaarlijk. In de Perzische Golf zitten gevechtstroepen van de VS en Iran ook na de Amerikaanse terugtrekking uit Irak elkaar nog steeds dicht op de huid. Een incident zit in een klein hoekje of kan door op oorlog beluste elementen in een van beide landen of andere regionale betrokkenen worden uitgelokt. Daarom moeten we oproepen tot een einde aan de oorlogspsychose en een onmiddellijk begin van onderhandelingen over een kernwapenvrije zone in het Midden-Oosten (en dat dus inclusief de geheime kernwapens van Israël en die van de Amerikaanse vloot).

Kees Kalkman

FOTO VOORPAGINA:

Beursplein, Amsterdam 9 oktober. Occupy Amsterdam is vanaf 15 september neergestreken met ruim honderd tenten. De Franciscaner Vredeswacht protesteert zoals gebruikelijk op woensdag tegen de Wapenhandel mee. Foto: Wendela de Vries.

COLOFON

VREDESMAGAZINE 1e KWARTAAL 2012 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vereniging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskolлекief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. In VredesMagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** Boudewijn Chorus, David-Jan Donner, Chris Geerse. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf/illustrator. **FOTOREDACTIE:** Hans Bouton, Anne Vaillant **FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Martin Broek, Jan Elshout, Goal, Alexander Harang, Geert van Kesteren, John Mc Pherson, Len Munnik, Marie-An Schut, Bernice Siewe, Wendela de Vries, Sylvia Wilbrink, Tanja Ilzer **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg **ABONNEMENTEN:** Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van VredesMagazine of bij een deelnemende organisatie. Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137. **GIFTEN:** Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingstraat 82 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht tel. 030 8901341 e-post info@vredesmagazine.nl. Artikelen naar redactie@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 20 januari. Verschijningsdatum volgend nummer: 20 februari. **ISSN 1876-0724**

KRONIEK VAN EEN AANGEKONDIGDE OORLOG 2	IN BARCELONA WERD DE PUZZEL GELEGD 15
<i>Kees Kalkman</i>	<i>Verslag van het seminar over de oorlogswinstpakkers en de vredesbeweging</i> <i>Frank Feiner</i>
'VERACHTTE VERRADERS' IN DE JOODSE GESCHIEDENIS 4	GEVANGENEN VOOR DE VREDE – ERELIJST 2011 17
<i>Soms heeft een ware patriot geen andere keuze dan verrader te worden</i> <i>Uri Avnery</i>	<i>Vredesbeweging PAIS</i>
MILITAIREN IN DIENST VAN HET KAPITAAL 7	FOTOPAGINA'S GEERT VAN KESTEREN 18
<i>Bij de erfenis van Berlusconi hoort een bezet stukje Italië</i> <i>Jan Bervoets</i>	<i>Irak oorlog 2003-2004</i>
"RESPONSIBILITY TO PROTECT" ALS POLITIEK CONCEPT 8	DOSSIER: EUROPEES RUIMTESCHILD 21
<i>Bescherming van de bevolking in het spanningsveld van soevereiniteit en mensenrechten</i> <i>Jan Schaake</i>	<i>Martin Broek, Kees Kalkman, Karel Koster, Jan Schaake, Pieter Teirlinck, Wendela de Vries</i>
TERUGBLIK OP "PEOPLE BUILDING PEACE - NEDERLAND" 10	EN VERDER:
<i>Opkomst en ondergang van een coalitie</i> <i>Jan Ruysenaars</i>	COLUMN 6 <i>Boudewijn Chorus</i>
TASKFORCE PALESTINA 12	COLUMN 11 <i>Hans Feddema</i>
<i>Organisaties van diverse pluimage bundelen de krachten voor een vrij Palestina</i> <i>Anke Polak</i>	GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS 12
EINDEVALUATIE URUZGAN TOONT BEPERKTE BLIK 14	OVERZICHT VAN BIJ VM AANGESLOTEN ORGANISATIES 16
<i>Het blijkt dat er tien keer zoveel geld is uitgegeven aan de militaire kant dan aan de civiele kant</i> <i>Jan Schaake</i>	SPRINGSTOF 20 <i>Frank Slijper</i>
	KORTE BERICHTEN 33
	SIGNALERING 35
	GEDICHT VAN K. MICHEL 36

Foto: Geert van Kesteren

IRAK, 2004

De redactie van VredesMagazine heet de lezers en lezeressen van Vredeskoerier 't Kan Anders die vanaf dit nummer VredesMagazine op proef in de bus krijgen welkom. We hopen dat ons tijdschrift bij hen in de smaak valt.

‘Verachte verraders’ in de

Tegenwoordig noemen we ze links, maar in de hele geschiedenis worden degenen die ijveren voor vrede en compromis (en die in hun eigen tijd vaak gezien worden als verraders) vooral herinnerd vanwege hun gematigdheid. Een prikkelend essay van de hand van Uri Avnery, Israëliisch vredesactivist van het eerste uur.

‘E r zijn omstandigheden waarin een ware patriot geen andere keuze heeft, dan verrader te worden.’ Dat schreef wijlen Rudolf Augstein, een gezaghebbende Duitse journalist, in een recensie van een van mijn boeken in de late jaren tachtig. Dat boek, *My Friend, the Enemy*, beschreef onder andere mijn ontmoeting met Yasser Arafat. Dat was de eerste ontmoeting van een Israëli met de leider van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO). Hij vond plaats in de hitte van de strijd om Beiroet in 1982 en ik moest daarvoor dwars door de vijandelijke linies.

Op de terugweg van Beiroet naar Rosh Hanikra, hoorde ik op de radio dat vier ministers hadden geëist dat ik wegens verraad zou worden vervolgd. En inderdaad gaf de regering van Menachem Begin, waarin Ariel Sharon minister van defensie was, het openbaar ministerie formeel opdracht een justitieel onderzoek te starten. Na dit onderzoek concludeerde openbaar aanklager Yitzak Zamir dat ik geen enkele wet had overtreden, enerzijds omdat ik als gast van het Israëliische leger in Beiroet was en anderzijds omdat er geen juridisch verschil was tussen het oostelijk deel van de stad (dat onder Israëliische controle stond) en het westelijke deel (dat in handen was van de PLO).

In de veertien jaar na die eerste ontmoeting heb ik regelmatig contact gehouden met het Palestijns Leiderschap, hoewel dat in die tijd officieel als een terroristische organisatie werd beschouwd. Ik rapporteerde over mijn contacten aan Yitzhak Rabin toen die minister-president was (1974-1977). Elf jaar later sloot Israël een verdrag met de PLO, waarbij onze eerste minister de ‘aarts-terrorist’ Arafat omhelsde en de ministers die mij als verrader hadden willen berechten, zelf een pelgrimage naar hem maakten.

Toen Augstein zijn commentaar over verraad schreef, dacht hij specifiek aan

Foto: Jan Elshout

het beroemdste geval van verraad in Nazi-Duitsland: het complot uit 1944 van kolonel Claus von Stauffenberg om Hitler te vermoorden. Von Stauffenberg, tijdens de Tweede Wereldoorlog al een oorlogsheld die in de strijd een oog en enkele vingers had verloren, heeft lang getwijfeld voordat hij de aanslag doorzette. Als echte patriot kwam hij tot de conclusie dat alleen Hitlers dood Duitsland kon redden van de naderende catastrofale nederlaag en het onnodige verlies van honderdduizenden doden meer, terwijl de oorlog feitelijk al verloren was. Maar hij had de Führer trouw gezworen en beschouwde, als devoot katholiek, het breken van een eed als een zeer zware zonde. Een opstand middenin een oorlog was natuurlijk verraad.

Vandaag de dag zouden bijna alle Duitsers erkennen dat zo'n daad van verraad moreel juist was. Vandaar ook dat de straat waar destijds het hoofdkwartier

INGANG VAN DE PALESTIJNSE WIJK SHEIK JARRAH IN OOST JERUZALEM (2011)

van de Duitse generale staf gevestigd was, en waar Von Stauffenberg op de binnenvlaats is geëxecuteerd, naar hem vernoemd is. Hier gaan verraad en patriotisme samen.

Claus von Stauffenberg was niet links. Integendeel, hij was een man van rechts, zeer conservatief, een nazaat van vele generaties uit een adellijk geslacht. Veel vaker echter zijn het mensen van de linker vleugel, die van verraad beschuldigd worden. Zo'n beschuldiging is de meest voorkomende vloek die rechts – wereldwijd, maar vooral in Israël – over linksen uitspreekt: ze verraden hun volk en hun vaderland.

In de ogen van rechts ondermijnt links de nationale eensgezindheid en helpt de vijand, die 'ons' probeert te vernietigen. Links verzet zich bijna altijd tegen verhoging van het defensiebudget, omdat het geld nodig is voor sociale uitgaven voor

joodse geschiedenis

onderwijs, gezondheidszorg en welzijn. Links vindt het individu belangrijker dan de natie en de staat. Links wil vrede en is, om die te bereiken, bereid concessies aan de vijand te doen. In het Israëliisch-Palestijnse strijdperk is links bereid delen van het land op te geven, dat de Almachtige zelf aan het joodse volk heeft toegezegd. Het zijn, om kort te gaan, verachtelijke verraders.

Links in Israël en alom in de wereld claimt integendeel de echte patriotten te zijn. Want zij streven naar een gezonde samenleving, de werkelijke basis voor nationale veiligheid. Uiteindelijk zijn alleen burgers die zich een voelen met het vaderland en de staat, bereid er met heel hun hart voor te vechten. Geen staat kan trouwens eindeloos oorlog voeren. De staat en het individu hebben behoefte aan vrede, en alleen in vrede kan een staat al zijn geestelijke en materiële potentieel ontwikkelen. Volgens links kweekt rechts gevoelens van haat en angst, en veroordelen jegens vreemdelingen, zowel die in het buitenland als de minderheden in eigen land. Om de steun van de massa te krijgen, zoekt rechts steeds nieuwe veiligheidsrisico's en oorlogsavonturen, verschijnselen die haar vertekende wereldbeeld kunnen rechtvaardigen. Daarom is rechts een bedreiging voor de staat en haar burgers, en zal het uiteindelijk nationale rampen veroorzaken. In ons geval betekent dat de vernietiging van de 'Derde Tempel' van het vernieuwde joodse rijk. Het zijn, om kort te gaan, verachtelijke racisten.

Onze eigen geschiedenis bevat voorbeelden van verraad van lang voor de Duitser Von Stauffenberg. Jaren geleden lunched ik met een van de toenmalige sleutelfiguren in de Israëliische economie. In dat gesprek opperde ik dat Shimon Bar Kochba, die in 132-135 na het begin van onze jaartelling de mislukte opstand tegen Rome leidde, eigenlijk maar een rare avonturier was, dat de Zeloten van de Grote Opstand die hem voorgingen criminelen waren en ook dat de Makkabeeën, voor hen, een moorddadige burgeroorlog ontketenden.

De bankier staarde me met zijn blauwe ogen aan met een blik van oneindige verwondering. Nog nooit had hij zo'n vreemde opvatting gehoord. Ik besloot

ter plekke een serie artikelen over dit thema te schrijven, die als vervolg in *Haolam Hazeh* verschenen, maar geen opwinding veroorzaakten.

VERRADER ALS REDDER

Wat later echter schreef Yehoshafat Har-kabi, voormalig hoofd van de Militaire Veiligheidsdienst en als historicus verbonden aan de Hebrew University, een boek in de zelfde geest en volgde een doorbraak. Hij noemde de opstand van de Zeloten tegen Rome een daad van waanzin; in huidige termen konden de Zeloten als extreem rechts worden aangemerkt. Verstandige mensen als Herodes Agrippa II waarschuwden voor het nutteloze avontuur tegen de kolossale militaire kracht van de Romeinse supermacht. Maar de Zeloten legden die stemmen het zwijgen op, vermoordden iedereen die zich tegen de rebellen uitsprak en grepen de controle over de joodse gemeenschap. Toen de Romeinen in 70 n.C. het beleg voor Jeruzalem legden, verbrandden de Zeloten elkaars graanvoorraden, in de overtuiging dat die niet nodig waren omdat de Almachtige zelf zijn heilige stad zou bewaren.

Een van de wijze mensen die in de door collectieve waanzin getroffen stad achterbleef was Rabbi Yochanan ben Zakkai, die de toekomst correct voorspelde. Ben Zakkai liet zich dood verklaren en werd in een koffer de stad uit gesmokkeld. Hij zocht contact met de Romeinse bevelhebber en vroeg hem toestemming zich in Yavneh te vestigen om aldaar een spiritueel centrum te openen. Dit was flagrant verraad tegenover zijn volk: het front verlaten, lafheid, contact leggen met de vijand, collaboratie. Als jongeling was ik, voor het ontstaan van de staat Israël, lid van de ondergrondse Irgoen beweging. Wij organiseerden een schijnproces tegen Ben-Zakkai, bevonden hem schuldig aan verraad en veroordeelden hem ter dood. De Zeloten waren onze helden. In werkelijkheid juichte de collectieve wijsheid van het joodse volk het verraad van Ben-Zakkai toe. Nu denken we dat door zijn stap het jodendom in 2000 jaren Diaspora behouden kon worden. Met andere woorden: zijn verraad redde het volk. Hij handelde uit patriottisme. De joodse gemeenschap kon

in het land blijven en bloeien tot de volgende gek voorbijkwam, Bar Kochba, opnieuw iemand van extreem rechts, in de huidige terminologie.

Terwijl het handelen van de Zeloten wordt herdacht in de rouw om Tisha B'Av, staat het historische lot van de Makkabeeën positief in het joodse bewustzijn geëet. Hun optreden wordt gevierd tijdens het Chanoekefeest en de Zionistische beweging viert hen als vrij-

Uri Avnery is een Israëliische journalist, vredesactivist en voormalig parlamentslid. Geboren in 1923 in Duitsland, vluchtte hij in 1933 met zijn ouders naar het toenmalige Britse mandaatgebied Palestina. Als militante zionist sloot hij zich aan bij de joodse strijdgroep Irgoen. In 1948/49 vocht hij mee in de Israëliische onafhankelijkheidsoorlog waarbij hij zwaar gewond raakte. In de jaren vijftig en zestig was hij uitgever en redacteur van het weekblad *Haolam Haze*, ook de naam van de groepering waarvoor hij tweemaal in de Knesset gekozen werd. In de jaren zeventig radicaliseerde Avnery gestadig. Hij richtte de vredesbeweging *Gush Shalom* op, die over een tweestaten-oplossing voor het Israëliisch-Palestijnse conflict sprak, lang voordat dit idee bredere ingang vond.

heidsstrijders die de joden hebben bevrijd van vreemde en onderdrukkende heersers.

De Makkabeeën hadden inderdaad, anders dan de Zeloten en Bar Kochba, een realistische kijk op de politieke verhoudingen in hun tijd. Zij sloten verbonden en leidden hun opstand met wijsheid. Maar hun oorlog, in de tweede eeuw voor Christus, was eerst en vooral een burgeroorlog. Wij zeggen dat de Makkabeeën een moordcampagne voer-

den tegen de Hellenisten, maar wie waren dat? Het was het volk met de meest verlichte en vooraanstaande cultuur van die tijd, min of meer vergelijkbaar met de status van de Amerikaanse of westerse cultuur van nu.

Het 'nationaal religieuze' kamp van die dagen, dat nu als *Hilltop Youth** beschouwd zou worden, zagen de Hellenisten als verraders, precies zoals links tegenwoordig gebrandmerkt wordt. (Dit weerhield er de Hasmonese koningen, die de Makkabeeën opvolgden, niet van zelf de Griekse cultuur over te nemen, zoals sommige namen laten zien.)

DE VOLGENDE GEK

Vele eeuwen later belandde het stokje van het waanzinnige messianisme bij Shabbetai Zvi. Diens leer betoverde met de snelheid van een strovuur de joden overal ter wereld. Slechts weinigen waagden het deze nieuwe gekte te weerspreken en de joden die het wel deden, werden op slag de verraders van hun tijd. Toen de zeepbel barstte en de zogenaamde Messias naar de Islam overging, werd duidelijk dat zijn tegenstanders gelijk gehad hadden. Maar dit maakte hen niet geliefd bij de massa. Integendeel, zoals Gershom Scholem bericht. Nadat Shabbetai Zvi in ongenade geraakt was, werden zijn tegenstanders nog meer gehaat.

En dan heb ik het nog niet gehad over de aartsverrader, de profeet Jeremia, die overgave predikte. Hij was een echte defaitist, vanaf zijn geboorte, en werd daarom door de rechtse heersers van de zesde en zevende eeuw voor de jaartelling door het slijk gehaald. Toch werden zijn woorden in de Bijbel opgenomen, terwijl die van zijn tegenstanders vergeten zijn.

Er zijn ook uit de geschiedenis van andere volkeren talloze voorbeelden te halen. In tijden van crisis worden de echte patriotten, de 'linksen' die roepen om vrede en inschikkelijkheid, als verraders beschouwd, terwijl nationalistische van allerlei aard, oorlogshitsers en haatzaaiers als patriotten worden gezien. Over hen zei de Britse filosoof Samuel Johnson 'patriottisme is het laatste toevluchtsoord voor een schurk'.

Uri Avnery

Haaretz 07.10.11, vertaling:

Tjark Reininga

* Hilltop Youth is een verzamelnaam voor groepen nationalistische jongeren die handelen vanuit Zionistische idealen.

Obama's geheime wapen

Ze krijgen cynische namen mee, die op verre afstand bestuurde onbemande vliegtuigjes: *Predator*, *Fire Scout*, *Reaper*. Nog even en de afzenders van deze *Unmanned Air Vehicles* (UAV's), kortweg *drones* genoemd, bevestigen er emblemen op met de afbeelding van een doodskop met gekruiste botten, zoals eens de mannen van de *SS-Totenkopfdivision* op hun uniformen. Die begonnen als bewakers in de concentratiekampen. Zij zullen aanvankelijk hun doodskopemblemen beschouwd hebben als ornamenten om te imponeren, hoewel een normaal mens de vertoning als een absurdisme moet hebben opgevat, met die primaire associatie van de piratenvlag uit onbezorgde spelletjes van onschuldige jongeren. Spoedig werd echter duidelijk, dat die hernieuwde logo's allesbehalve als *Spielerei* bedoeld waren. Het ging om beoogde morbiditeit waarvan de onverbloemde boodschap luidde: 'wij zijn op doden uit!'

Het was een *Reaper* (Man met de Zeis, oftewel De Dood) waarmee op 30 september 2011 de raket werd gelanceerd die Anwar al-Awlaki executeerde. Niet dat dit de eerste vermeende terrorist was die op deze wijze werd omgebracht. Sinds de aanslagen van 9/11 hebben de Amerikanen alleen al in Pakistan honderden militanten door vanuit drones gelanceerde raketten geëxecuteerd. De reden dat echter nu bij de *targeted killing* (tk, militaire codetaal) van Anwar al-Awlaki internationaal ophef ontstond over deze gewelddadige uitschakeling van een veronderstelde leider van de Jemenitische tak van Al-Qaeda was, dat het een verdachte betrof die in de VS geboren was. Hij was in Jemen in januari 2011 bij verstek veroordeeld tot tien jaar cel wegens het aanzetten tot moord op buitenlanders. Hij hield zich schuil in het zuiden van Jemen, waar de Amerikanen hem blijkbaar wisten op te sporen, waarna hij in zijn auto vanuit het niets werd gedood, evenals zijn medepassagier, ook een Amerikaan van geboorte. Dit soort standrechtelijke executies zijn de laatste jaren vooral bekend geworden van de Israëli's. Van hen is de wereld sinds jaar en dag oorlogsmisdaden gewend, waarbij het net als bij Amerikaanse drone-aanvallen op grondgebied van Pakistan niet gaat om een klassieke oorlog van natie tegen natie, maar om varianten van een burgeroorlog of een oorlog tegen 'het terrorisme'.

Dat nu ook de 'verlichte' VS-president Obama, die als een van zijn eerste beleidsvoornemens de sluiting van Guantánamo bekend maakte en vervolgens de terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Irak, drones op zijn eigen burgers afstuurt, brengt opschudding te weeg. Feitelijk is dat echter een vorm van selectieve verontwaardiging. Niet alleen gezien de honderden slachtoffers die eerder op deze wijze onder Amerikaans vuur vielen in Pakistan, maar ook omdat deze vorm van berechting en vonnisgeving in één sinds zeker 2009 staande praktijk is voor de Israëliëse bevelhebbers.

Van diverse kanten is gesuggereerd dat hier sprake is van een nieuwe doctrine, waarbij een raketsalvo volstaat in gevallen die als *oorlogshandeling* bestempeld kunnen worden. Als dat de rechtvaardiging zal blijken te zijn van de Obama's en de Netanyahu's, die de drones in deze wereld dirigeren, worden de in de twintigste eeuw zo moeizaam bereikte volkenrechtverdragen een wassen neus. De drone zal ons dan worden verkocht als proportioneel moreel gerechtvaardigd wapen. Een wapen dat de inzet en het leven van velen in een klassieke oorlog kan vermijden door de dood van enkelen, die doelgericht worden uitgeschakeld. De sluipmoord als recept voor een schone oorlog. Zo kan Obama zijn herverkiezing alsnog binnenhalen. Of komen er toch andere tijden?

Boudewijn Chorus

Militairen in dienst van het kapitaal

Tot de erfenis van Berlusconi hoort een bezet stukje Italië. Het leger daar blijkt heel andere belangen te verdedigen dan waarvoor het bedoeld is.

Al tientallen jaren vecht het dorp Maddalena in de Sousa Valle in Noord Italië tegen de aanleg van een hogesnelheidslijn van Lyon naar Boedapest, die via een tunnel door de Alpen Piemonte moet binnenstormen om dan Turijn aan te doen. Het dorp La Maddalena, waar de tunnel uitkomt, en diverse andere huizen van de vallei zijn dan met de grond gelijk gemaakt. Het gebergte waar de tunnel door moet worden gegraven bevat uranium. Niemand heeft onderzocht of de straling van dat metaal geen gevolgen heeft als het bij het uitgraven van de tunnel wordt blootgelegd, en of dat voor de bevolking stralingsgevaar oplevert. Dat hoeft ook niet onderzocht, want de Italiaanse regering heeft hogesnelheidslijnen (Treni di alte velocità of TAV, synoniem aan het Franse TGV) 'van nationaal strategisch belang' verklaard en daarom zijn deze evenals legerbases vrijgesteld van hinderwet- of milieuvergunningen, want 'ijzeren noodzaak'. Daarbij is inspraak van de bevolking ongewenst en van schadeloosstelling al helemaal geen sprake. Zoals de bevelen van een legerleiding dient men van overheidswege gegeven directieven over stra-

tigische objecten te respecteren en te zwijgen dat men zweet.

Maar wie bepaalt dit nationale belang waarvoor militaire maatregelen nodig zijn? De lijn wordt aangelegd door een consortium van bedrijven, dat de concurrentie moet aangaan met de Italiaanse staatsspoorwegen. Al bestaat er reeds een goed werkende spoorweglijn in Val de Sousa, die desgewenst eenvoudig verbeterd kan worden. Niemand heeft daar oren naar, zeker niet het Impreglio gedoopte consortium met bedrijven als FIAT en Benetton, een van het soort bedrijvenkongsi's waar Italië berucht om is. De aangesloten bedrijven hebben belang bij deze investeringen, omdat er met de nieuwe lijn vooral goederen worden getransporteerd en omdat 'wat goed is voor de hogere economie goed is voor het volk'.

GEWELDDLOOS VERZET

Het antwoord op deze inbreuk is de van onderaf opererende geweldloze actiegroep No TAV, die staat voor de belangenstrijd van de bewoners van Maddalena en Val de Sousa. Afgelopen zomer heeft de regering Berlusconi de uiterste consequenties getrokken ter bescherming van zijn project. De bevolking, die tijdens de blokkade van No TAV het actiekamp 'vrijstaat Maddalena' had opgericht om het dorp geweldloos tegen verdwijning te verdedigen, werd in de nacht

PROTEST IN
LA MADDALENA, JULI 2011

van 26 op 27 juni overvallen door een legermacht van tweeduizend man die met tanks, bulldozers en traangas de tenten overreed en alles schoonveegde. In het kamp vielen honderden gewonden. Het terrein van de geprojecteerde spoorbaan is sindsdien bezet door het leger, dat dus niet het land en zijn inwoners verdedigt, maar de belangen van een bedrijvenconsortium.

Vlak voor zijn vertrek heeft Berlusconi een wet aangenomen die het 'nationaal strategisch belang' nog verder doortrekt. De bouwplaats van La Maddalena is tot militair terrein verklaard, verboden voor burgers op straffe van drie maanden tot één jaar gevangenisstraf. Het uranium, asbest en andere producten die meekomen met het materiaal dat bij de tunnelbouw wordt uitgehouwen mag niet worden opgeruimd of onschadelijk gemaakt behalve door het consortium, met een management waarbij de ndrangheta betrokken zou zijn, een maffiaorganisatie die men evenmin het milieubeheer kan toevertrouwen als de cosa nostra in Napels de stadsreiniging. Berlusconi is vertrokken, maar bij zijn erfenis hoort nu ook een stukje bezet Italië, klaar voor vernietiging. En Jan Soldaat houdt er de wacht.

Jan Bervoets

“Responsibility to Protect”

De onmiddellijke terugtrekking van een al aanwezige VN-vredesmacht die de genocide in Rwanda misschien had kunnen inperken en de NAVO-interventie zonder VN-mandaat in Kosovo leverden de Verenigde Naties een flinke kater op. Hoe kan je een einde maken aan de feitelijke willekeur, waarbij in het ene binnenlandse conflict wel en in het andere niet kan of zelfs juist moet worden ingegrepen? In juridische termen werd dit al snel vertaald naar het spanningsveld tussen staatssoevereiniteit en mensenrechten.

Een door de Canadese regering gesponsorde *International Commission on Intervention and State Sovereignty* kwam in 2001 met het concept ‘*responsibility to protect*’ (verantwoordelijk om te beschermen) dat al snel R2P werd gedoopt. Volgens dit concept is het allereerst de verantwoordelijkheid van de staat om haar burgers te beschermen en zolang ze dat doet moet de buitenwereld zich terughoudend opstellen. Maar zodra ze daarin faalt of zelf de grootste bedreiging van haar burgers vormt, gaat de verantwoordelijkheid om te beschermen over naar de internationale gemeenschap. Die kan dan eerst met vreedzame middelen maar in het uiterste geval ook met geweld ingrijpen.

Deze R2P werd tijdens de World Summit van 2005 met veel tromgeroffel aan het VN-Handvest toegevoegd. Om critici van militaire interventies onder VN-vaandel (zo’n beetje alle VN-lidstaten behalve de Westerse landen) gerust te stellen werden binnen het R2P-concept drie fases onderscheiden: de *Responsibility to Prevent*, de *Responsibility to React* en de *Responsibility to Rebuild*. Welbeschouwd is eigenlijk alleen de *Responsibility to Rebuild* een nieuwe juridische loot aan de stam van het internationaal recht. Het onder bepaalde voorwaarden mogen ingrijpen en dat pas nadat andere, preventieve middelen hadden gefaald, bestond altijd al. In tegenstelling tot de twee andere onderdelen is de *Responsibility to Rebuild*, die volgens sommigen vooral bedoeld was om de instemming van ontwikkelingslanden met het R2P-concept te verkrijgen, nooit daadwerkelijk door de VN vastgelegd.

Hoewel het al sinds 2005 als internati-

onaal-juridisch concept bestaat, is de R2P pas afgelopen voorjaar in de befaamde Libië-resolutie 1973 door de VN-veiligheidsraad toegepast. Bij het afslaan van de aanval op Benghazi, twee dagen na de aanneming van die resolutie was het R2P-doel nog wel duidelijk, maar gaandeweg rezen de twijfels (niet alleen bij vredesactivisten) of het hele verloop van de gemandateerde oorlog nog wel onder de noemer R2P kan vallen. Hoorden al die wapenleveranties aan de rebellen er ook bij? En het streven naar *regime change*? En hadden de inwoners van Sirte dan ook niet tegen het rebellenleger beschermd moeten worden?

EVALUATIE

Al met al reden voor Instituut Clingendael om op 21 november, na afloop van de Libië-oorlog, de balans op te maken over het R2P-concept. Het ging dus niet om een evaluatie van de Libië-oorlog zelf

(volgens sommigen is de NAVO militair gezien door het oog van de naald gekropen en is de huidige euforie vooral ook een vorm van opluchting). Voor de inleiders, Gelijk Molier, internationaal jurist in Leiden, Mirjam Struyk van IKV Pax Christi en René Cuperus van de Wiardi Beckman Stichting, stond vooral de vraag centraal of de wijze waarop de NAVO invulling heeft gegeven aan deze R2P-resolutie een tweede gebruik ervan (bijvoorbeeld in het geval van Syrië) nu definitief onmogelijk heeft gemaakt.

Molier, die in zijn inleiding al had aangegeven dat het R2P-concept niet echt iets wezenlijks had veranderd aan de rechtsgronden op basis waarvan de VN kon besluiten ergens in te grijpen, liet duidelijk blijken dat het enige echt nieuwe, de *Responsibility to Rebuild*, zich vrij lastig als verplichting liet vastleggen. Wat te doen als een Taliban jouw wederopbouwactiviteiten stelselmatig vernietigt?

als politiek concept

Fotarchief VD ANOK

LAMPEDUSA (ITALIË), AUGUSTUS 2011,
AANKOMST VLUCHTELINGEN

Gaat het dan om een inspannings- of om een resultaatverplichting? En de NAVO heeft eigenlijk nu weer een nieuwe Libië-doctrine geformuleerd: alleen luchtsteun (en *special forces*) geven aan binnenlandse bondgenoten op de grond en vooral geen verantwoordelijkheid nemen voor veiligheid en wederopbouw in de post-conflictfase. Mirjam Struyk moest dat allemaal nog maar zien. Kosovo en Afghanistan begonnen ook zo, maar daar is de NAVO later alsnog met een stabilisatiemissie begonnen.

Volgens haar, en de in de zaal aanwezige Bibi van Ginkel, is de R2P-resolutie 1973 ook absoluut niet aangenomen omdat Rusland en China plotseling overtuigd waren geraakt van deze rechtsgrond. Van Ginkel wees op de stemverklaringen van beide landen toen ze zich,

met de overige opkomende BRIC-landen (Brazilië en India) en Duitsland, van stemming onthielden waarbij ze gezamenlijk overtuigd waren van het R2P-concept maar veeleer van de ondubbelzinnige oproep van de Arabische Liga om tot deze resolutie te komen. Volgens Kees Homan was de Arabische Liga daartoe flink onder druk gezet door Frankrijk en Groot-Brittannië. Struyk wees ook nog op het persoonlijke element van veiligheidsadviseur Samantha Power en VN-ambassadeur Susan Rice die de nodige ervaringen hadden in Bosnië en rond Rwanda. De vraag van Karin Wester van het ministerie van Buitenlandse Zaken hoe de internationale gemeenschap rond Libië gehandeld zou hebben als er geen R2P had bestaan werd door Molier beantwoord met het citaat van Groucho Marx “These are my principles. If you don’t like them, I’ve others”.

EIGEN BELANG

Dit cynisme was koren op de molen van René Cuperus. Volgens hem verhulden al die nieuwe doctrines en concepten als R2P, politietrainingsmissie, wederopbouwmissie, etc. alleen maar het feit dat er gewoon oorlog werd gevoerd en ziet zowel de Nederlandse als de Arabische bevolking volstrekt geen verschil tussen de Westerse interventies in islamitische landen als Irak, Afghanistan of Libië. Onder het mom van fraai klinkende termen vindt er een militarisering van de internationale verhoudingen plaats, waar Nederland aan deelneemt om politiek een beetje mee te mogen doen op het wereldtoneel. Uiteindelijk zullen het altijd politieke redenen zijn en geen juridische om een militaire interventie te beginnen en dat Nederland meedoet onder verwijzing naar het grondwetsartikel ter bevordering van de internationale rechtsorde is een gotspe. Zo is dat artikel nooit bedoeld geweest en het internationaal recht wilde altijd oorlogen voorkomen en niet rechtvaardigen.

Struyk’s verweer dat de bescherming van de burgerbevolking in resolutie 1973 wel degelijk een vernieuwing is wordt nota bene door de VVD-er Wim van Eekelen van tafel geveegd. In die resolutie wordt gesproken over de inzet van *all necessary means*; exact de formulering die

in 1991 werd gebruikt om Irak uit Koeweit te kunnen verdrijven. Als je een militaire interventie wil plegen om burgers te beschermen zou je mogen verwachten dat je dat met andere militaire middelen doet dan als je een land wil heroveren. Waarom heeft de VN die dan niet specifiek aangegeven? De beslissing om wel in Libië te interveniëren en niet in Syrië is een louter (geo)politieke en heeft zelfs niets te maken met het veto van Rusland en China. Genoemd worden de olietoevoer naar Europa en de vluchtelingenstroom die juist niet langer door de Libische regering zou worden gestopt. Bij haar beslissing om Libië aan te vallen handelde Europa dus uit eigenbelang en niet vanuit het belang van Libische burgers. Volgens Struyk was daar op zich ook niets mis mee, zolang dat belang maar overeenstemt met de bescherming van burgers.

De nieuwe rechtsgrond R2P zal dus alleen ingezet worden als een interventie samenvalt met het politiek mogelijke, wenselijke en haalbare, zo erkende ook de jurist Molier. Dat het bij die politiek feitelijk om de Westerse politiek gaat, bleek impliciet uit een aantal voorbeelden waar volgens hem geen sprake was of kon zijn van R2P: de Russische interventie in Georgië om de Zuid-Ossetiërs te beschermen was volgens hem puur misbruik van het R2P-concept en een suggestie om het veto van Rusland en China in de Veiligheidsraad te omzeilen door beslissingen over R2P aan de Algemene Vergadering over te laten raadde hij ten zeerste af, omdat hij vreesde dat dan Israël als eerste aan de beurt zou zijn. De vraag waarom in de jaren negentig in Rwanda niet en in Kosovo wel werd ingegrepen laat zich dan ook niet vanuit het internationaal recht maar wel vanuit de internationale politiek verklaren. Het doet denken aan de opmerking van een Soedanese vredesactivist tijdens de Haagse Vredesconferentie van 1999 die, nadat hij vast moest stellen dat 30 jaar burgeroorlog in Soedan niet tot serieuze internationale bemoeienis had geleid, vertwijfeld uitriep: “What’s wrong with our war?”

Jan Schaake

Terugblik op People Building Peace -Nederland

Het is gedaan met PBP-NL. Vijf jaar na de oprichting is het samenwerkingsverband van vredesorganisaties mede aan geldgebrek ten onder gegaan. Voorzitter Jan Ruysenaars kijkt nog één keer om.

Sinds 2001 praten vredesorganisaties in Nederland met elkaar over samenwerking. Het ECCP (Europees Centrum voor Conflict Preventie) was onder de stuwende leiding van Paul van Tongeren van de grond gekomen en algemeen secretaris Kofi Annan van de VN had in zijn *Report on the Prevention of Armed Conflict* een oproep gedaan aan de burgervredeswerkers van deze wereld voor gezamenlijke actie. Dat leidde tot de oprichting van GPPAC¹, het mondiale netwerk van civiele vredesorganisaties met 17 afdelingen in verschillende continenten, waarin het ECCP een grote rol

speelde. Tijdens de voorbereidende vergadering van West-Europese organisaties in Dublin vonden vertegenwoordigers van Nederlandse organisaties elkaar. Daar werd een West-Europese agenda voor conflictpreventie opgesteld: de *Dublin Action Agenda*. Mensen van NEAG, Cordaid, ECCP, ICCO, Pax Christi, IKV, Humanistisch Vredesberaad, Justitia et Pax, OxfamNovib, Instituut Clingendael, NCDO, Multicultural Peacemakers Nederland en Stichting Vluchteling waren daar. Met elkaar vormden zij een klankbordgroep voor de oprichting van een Nederlands Platform van Burgerorganisaties voor het Voorkomen en Oplossen van Gewapende Conflicten. De betreffende Medefinancieringsorganisaties en NCDO stelden financiering in het vooruitzicht en de voorbereidingen begonnen. De rode draad daarbij zou zijn: samenwerking in Nederland ter realisering

van een nationale invulling van de Dublin Action Agenda.

GEWELDSPREVENTIE: MENSENWERK

Een geweldige boost werd gegeven door de wereldconferentie van burgervredesorganisaties van juli 2005 in het gebouw van de VN in New York, waar de 17 regionale GPPAC afdelingen hun agenda's van actie presenteerden en samen een Globale Actie Agenda maakten. Daarbij was een flink aantal deelnemers van het Nederlandse initiatief actief aanwezig en die ervaring was een goede stimulans om in Nederland verder te gaan. Tijdens de voorbereiding daarvan organiseerden NEAG, NCDO, ECCP, Humanistisch Vredesberaad en anderen al in maart 2005 in Utrecht een Werkconferentie onder de titel: 'Geweldspreventie is Mensenwerk' waarvoor een groot aantal or-

ganisaties in actie kwam. De opkomst en de dynamiek waren zo goed dat de deelnemers het erover eens waren dat het naar meer smaakte. Er werd een stuurgroep 'GAAndeweg'² opgericht die de kar verder moest trekken.

Waar het ECCP zich steeds meer ging richten op het Globale GPPAC-netwerk, nam NEAG meer verantwoordelijkheid om het Nederlandse platform te realiseren door fondsen aan te vragen, staf (Henk en Marijke) ter beschikking te stellen en een bestuurslid (Ted) naar voren te schuiven als eerste voorzitter van het op te richten Nederlandse platform. Zij zat de stuurgroep 'GAAndeweg' voor, waarin ECCP, de Humanistische Alliantie, Euro's voor Vrede, Leger des Heils, NEAG, OxfamNovib, UNOY Peacebuilders, War Child, en WILPF participeerden, met NEAG als secretariaat.

In juli 2006 richtte die stuurgroep na consultatie van een groot aantal potentiële deelnemers de Coalitie 'People Building Peace – Nederland' op als permanent platform voor de realisering van de Nederlandse actieagenda.

DAG VOOR DE VREDE

Een van de ankers zou de voorbereiding worden van de viering van de jaarlijkse internationale dag voor de vrede die elk jaar op 21 september wordt gehouden en waar veel leden van de coalitie aan meewerken. Een Nederlandse actieagenda 2006 – 2015 werd in gezamenlijk overleg opgesteld, en het groeiend aantal leden verdeelde onderling de taken voor verdere initiëring en uitvoering van de ambitieuze plannen. Er kwam een website en er werden periodiek nieuwsbrieven uitgestuurd. Met enige regelmaat organiseerden aangesloten organisaties themabijeenkomsten en de congressen van People Building Peace - Nederland trokken jaar na jaar veel deelnemers. De stuurgroep stuurde en het secretariaat zocht geld voor de activiteiten, beheerde dat geld en NEAG hield haar personeel in dienst op basis van de voor PBP-NL geworven projectfondsen.

Zolang de economische conjunctuur gunstig was en er voor alle deelnemers wel iets inzat, functioneerde de coalitie aardig. Het aantal deelnemers steeg van 23 bij de oprichting naar 45 op het hoogtepunt. Maar vanaf 2008 - 2009 tekende zich verval af. Dat was niet direct zicht-

baar, maar in de loop van 2010 werd duidelijk dat de glans er echt af was, en dat het animo onder de leden achterbleef bij dat van de stuurgroep en het secretariaat. Medefinancieringsorganisaties begonnen af te haken en het NCDO kreeg een eigen crisis waardoor financiering van de projecten moeilijk werd en het NEAG zich genoodzaakt zag om salariskosten en operationele kosten voor te schieten. De stuurgroep kreeg te laat in de gaten dat de zaken fout liepen en onderzocht koortsachtig hoe er nieuw elan in de coalitie geblazen kon worden.

VIJF ACTIEVE JAREN

Vanaf mei 2009 verving ik Ted Strop, de eerste voorzitter. Maar het was, zeker achteraf gezien, al te laat. De financiers kwamen niet meer terug, anderen hapten niet, en toonaangevende organisaties haakten een voor een af 'omdat zij de meerwaarde van samenwerking niet meer zagen' en zich zelfstandig profileerden om te overleven op een steeds feller concurrerende markt. Het kwam niet meer goed, en het NEAG kwam met de financiële brokken te zitten. Een aantal leden gaf nog wel een beperkt bedrag om dat te compenseren, maar het bleef te weinig. Want intussen had de regering Rutte bij een groot aantal organisaties de subsidiekraan dichtgedraaid en andere grof geamputeerd. Een enquête onder leden en ex-leden in 2010 leverde weinig op. Zo werd, vijf jaar na de oprichting, 2011 het jaar van de opheffing van People Building Peace-Nederland.

Wij waren ambitieus, en al kun je achteraf zeggen dat de organisatiestructuur en werkwijze anders hadden gekund, uiteindelijk werd 'de markt' dodelijk voor het soort organisatie dat wij vormden. Jonge, creatieve en ondernemende organisaties redden zich wel, andere zullen verdwijnen bij gebrek aan energie, fondsen en nieuwe leden, en weer anderen zijn al op weg naar nieuwe inspiratie en nieuwe, lichtere vormen van samenwerking. Er is nog steeds licht aan de horizon.

Jan Ruysenaars

Medeoprichter PBP-NL. Voorzitter van 2009 - 2011

- 1 Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict.
- 2 GAAndeweg verwijst naar Global Action Agenda.

Cultuuromslag

Is er thans een cultuuromslag gaande? Zoiets gaat meestal gepaard met crisis en ook met *afbouw* van het oude en *anderzijds opbouw* van nieuwe structuren of nieuw denken. Dat er nu een sluier van crisis over ons hangt, zal niemand ontkennen. Niet alleen door het gedoe rond de zwakkere EU-landen en de vrees dat ook anderen zullen worden meegesleurd, maar ook omdat er tevens sprake is van een politieke, zo niet een sociale en geestelijke crisis. Populisme en polarisatie zijn daarvan symptomen en ook het grote wantrouwen in onze instituties, al of niet versterkt door de onmacht van de huidige politieke EU-elite. Alles wijst op impasse: onze structuren en democratie zijn niet meer bezielde, buurten vallen uit elkaar, de kloof rijk en arm wordt groter en eenzaamheid is troef. Heeft dit met ons als individu en met vrede te maken? Zeker, en wel omdat de wereld (dus ook de crisis) een *spiegel is van de eigen innerlijke wereld*. Als we alleen al denken aan de angst, waarin ons ego vaak zit, vandaag ook jegens de 'nieuwkomers'. En tevens aan het verdringen van het onbewuste, vooral onze schaduwen daarin, waardoor we deze projecteren op anderen en we zo een negatieve energie in de samenleving brengen. Niet dat dit hoeft, het kan natuurlijk anders.

De Occupy-beweging bepleit het en ook G1000 in België, maar daarnaast ook vele andere bewegingen en *cultural creatives* zoals de natuurgroer Herman Wijffels, de spirituele journalist Tijn Toubert (www.stadsverlichting.nu) en niet te vergeten de bestsellerauteur Lynne McTaggart. In haar nieuwe boek *Verbinding. Wordt bewust van het veld waarin je leeft* betoogt ze dat vooral Newton en Darwin de moderne mens op het verkeerde been van 'ieder voor zich' zetten. En dat terwijl onze fundamentele aard volgens haar die van *samenwerking* en *gelijkwaardigheid* is. Zij verwijst naar de kwantumfysica, die ontdekte, dat er 'tussen alles en iedereen een enorme zee onzichtbare energie stroomt en ons zo met elkaar verbindt', waardoor gedachten en intenties die we de lucht (het Veld) ingooien impact heeft op het geheel. Ook woorden, positief dan wel negatief. Wellicht goed ons af te vragen of (neoliberale) competitie en de ander zien als rivaal onze werkelijke aard is dan wel samenwerking en positieve energie. En ook wat ons belangrijkste navigatiesysteem is: de luide stem van het ego of *persona*, dat bijna automatisch de leiding neemt dan wel de zachte stem van je innerlijke leiding. En probeer, zou ik zeggen, tevens oor te hebben voor de Occupy-beweging van nu.

Hans Feddema

Taskforce Palestina

Sinds 2006 is er een Nederlands samenwerkingsverband dat zich inzet voor een menswaardiger bestaan voor Palestijnen. Met wisselend succes blijft de groep trouw aan de missie. Een schets van de resultaten.

Op initiatief van de werkgroep Palestina van de Nederlandse wereldfederalisten werden vijf jaar geleden organisaties van verschillende pluimage in het vredeshuis EMMA bijeengeroepen om krachten te bundelen voor Palestina. Naast de federalisten waren er vertegenwoordigers van Een Ander Joods Geluid, Stop de Bezetting, Palestina Komitee, Platform Vredescultuur, en Humanistisch Vredesberaad. Allen waren gemotiveerd om een horzelfunctie uit te oefenen in de Nederlandse politieke en een ommekeer te bewerkstelligen in de maatschappelijke houding en visie over het Israëliisch-Palestijnse conflict. De politieke benadering en inzoomen op actie werden als beste mogelijkheid genoemd.

“Er moet een einde komen aan de beleefdheid en/of politieke correctheid ten opzichte van Israël” was de werktitel, en Paul de Waard zei: “Alleen de *civil society* kan veranderingen teweeg brengen.” De vraag was en is echter: hoe?

SPEERPUNT STEMADVIES

De groep grijpt de verkiezingen van 22 november 2006 aan om als eerste speerpunt een stemadvies uit te brengen en te verspreiden. Een aansprekende folder was sneller bedacht dan gemaakt, waaruit bleek dat de verschillende organisaties in tactiek, aanpak en taalgebruik behoorlijk verdeeld waren. Ook dat was een hoge drempel. De persconferentie over het stemadvies werd matig bezocht, maar het eerste ei was gelegd. De folder en tekst waarop de krimpende Palestijnse gebieden te zien waren, bleken zeer bruikbaar voor publicaties en bij demonstraties.

In 2007 koos de groeiende groep (naast organisaties waren er ook zeer gemotiveerde individuen bij gekomen) een vaste voorzitter (Jan Elshout) en secreta-

Foto: Bernice Siewe

JULI, 2011. FANFARE VAN DE EERSTE LIEFDESNACHT OP BEZOEK BIJ

ris (Paul Lamp), die met alle partijen en organisaties goed contact hadden. Veel gegevens over acties en lezingen werden uitgewisseld, zoals de serie van de kroonde Palestijnse journalist Mohammed Omer. Kritische brieven naar media over de subjectieve berichtgeving was een vast onderwerp naast de beste tactiek om kritische noten te plaatsen op bijeenkomsten.

Een poging om Hamas van de terroristenlijst te verwijderen bleek te hoog gegrepen, dit internationale probleem is zeer gecompliceerd, waarbij wrevel tussen Palestijnen onderling de zaak er niet eenvoudiger op maakte. Maandelijks komt de taskforce bijeen en met netwerken en meedenken werden kleine succesjes geboekt. Helaas werd de doelstelling niet door alle maatschappelijke organisaties ondersteund. Zo kon men niet op alle 43 organisaties van People Building Peace rekenen. Wel was er uitwisseling met PeaceConsumers die illegale consumentenpraktijk van Israëliërs juridisch wilde aanpakken. De ‘Loesje’-affiches die vooral gericht zijn op de belabberde Pa-

lestijnse situatie was eveneens een product van de Taskforce.

BURGERINITIATIEF

Ook het burgerinitiatief kwam voort uit de taskforce. Met het succes van ‘Openheid over Irak’ leek de inschatting over de haalbaarheid van de inzameling van 40.000 handtekeningen van Nederlanders geen probleem. De bedoeling was om in de Tweede Kamer sancties tegen Israël aan de orde te stellen, wegens schending van de internationale verdragen en de wet. Een burgerinitiatief kan alleen handelen over een zaak die niet eerder aan de orde is gesteld in de Kamer, enige terughoudendheid was dus op zijn plaats. De erbarmelijke situatie in Gaza zou een enorme push kunnen zijn om de inzameling snel te voltooien. Niets bleek minder waar. Ondanks de rake titel: ‘Sloop de muur’, konden er maar weinig Nederlanders overgehaald worden om spontaan een handtekening te zetten. De inschatting dat de ramadan veel Nederlanders van buitenlandse afkomst zou bewegen om mee te doen was de tweede

CULTUREEL CENTRUM IN HEBRON, WESTBANK

miscalculatie. Daarbij was een handicap, dat de werkgroep overwegend werd bezet door autochtone Nederlanders, die uiteindelijk alle acties, lezingen, demonstraties en zelfs markten bezochten om de gewenste handtekeningen op te halen. Na een jaar hard en goed georganiseerd werken lukte het maar niet en leek men het bijltje erbij te gooien. Het feit dat juist niet-westerse Nederlanders bang waren om hun handtekening te plaatsen was verontrustend en frustrerend. Toch bleven enkele zeer gemotiveerde mensen doorgaan. Met een speciale kar gingen ze de steden in, en wisten na hard werken en persoonlijke benadering in 2011 eindelijk de 40.000 rechtmatige handtekeningen compleet te maken. Een gigantische klus, waarvoor veel respect! Binnenkort zal het bijbehorende verzoek bij de Tweede Kamer worden ingediend, uiteraard met enig tromgeroffel. Actuele informatie op de website: www.sloopdemuur.nl

GROTE SAAMHORIGHEID

De 40-jarige bezetting van Palestina kreeg veel aandacht naast boycot, pu-

blieksbijeenkomsten en kritische brieven, zoals aan de Universiteit van Leiden over de Huizinga-lezing van 2010 in Jeruzalem. Intussen bleef de Taskforce Palestina actief als denktank, gegevenspool en oplaadpunt voor steeds meer organisaties, zoals Talliq, Keerpunt, Al-Awda, Midden-Oosten werkgroep van GroenLinks, Sabeel en enkele NGO's. Positief is de grote saamhorigheid van de voorheen vaak concurrerende organisaties, die elkaar nu op hun waarde hebben leren inschatten en samen resultaten boeken. Ieder heeft ook zo zijn eigen persoonlijke banden met politieke partijen. De beoerde politieke situatie in Nederland met deze regering maakt velen strijdbarder dan ooit. Zo werd met gezamenlijke inspanning een rapport samengesteld over de werkwijze van het kabinet Rutte in de eerste zes maanden, dat met

*Een poging om Hamas
van de terroristenlijst te
verwijderen bleek te hoog
gegrepen, waarbij
wrevel tussen Palestijnen
onderling de zaak
er niet eenvoudiger
op maakte*

de botte bijl enkele NGO's onthoofdde die actief waren in Palestina, en een Tweede Kamer waar de scherpe tegenstelling pro of contra Palestina steeds duidelijker werd. Het stemgedrag in de VN is daar een gevolg van. Een van de actuele acties speelt in de sfeer van het internationaal recht en belooft een spannende zaak te worden, een nieuwe daad van de groep die samenwerkt aan een menswaardig bestaan van Palestijnen. Er lijkt een omslag plaats te vinden in de publieke opinie, en de start van het nieuwe onafhankelijke initiatief: Palestinelink.eu, met de ASN-wereldprijs geeft hoop.

Anke Polak

GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS

Dit is het negende stukje in onze serie over geweldloosheid die in de eerste plaats bedoeld is voor mensen die daar nog niet zoveel van weten of er zelfs wat vreemd tegenaan kijken. Alle stukjes zijn geschreven door Hans Feddema en eerder verschenen in het boekje 'Beter Geweldloos', een uitgave van het Platform Vredescultuur (www.vredescultuur.nl). Het boekje is ook te downloaden via: www.vredesmuseum.nl/download/inhoud.php

Geweldloze levensstijl

In eerdere stukjes is reeds betoogd dat geweldloosheid behalve een methode, ook een manier van leven is. Mensen met een geweldloze levensstijl zijn zich bewust van het effect van hun gedrag op de hele schepping en kiezen bewust voor het kopen van artikelen die geen schade doen aan mens, dier en milieu. Zij kiezen voor maatschappijbewust bankieren en milieubewust reizen. De geweldloze levensstijl is gericht op ecologisch leven en consumeren en op een rechtvaardige verdeling van de welvaart. Geweldloos leven betekent een eerlijke prijs betalen (fair trade) en niet willen profiteren van uitbuiting, kinderarbeid en slavernij. Verder geeft een geweldloze levensstijl ruimte aan verschillende culturen en (geloofs)overtuigingen.

Vredesonderwijs en opvoeding zijn een belangrijke basis voor een geweldloze levensstijl.

FONDS VREDESPROJECTEN HEEFT U NODIG!

Nog altijd voeren er mensen actie voor vrede. Zij kunnen uw steun goed gebruiken! Fonds Vredesprojecten steunt kleine radicale vredesacties aan de basis. Help mee.
Giro 4738565 t.n.v. Fonds Vredesprojecten

Eindevaluatie Uruzgan toont beperkte blik

Op 28 september stuurde de regering een uitgebreide Eindevaluatie Nederlandse bijdrage aan ISAF, 2006-2010 naar de Tweede Kamer. Uit de evaluatie blijkt dat er tien keer zoveel geld is besteed aan de militaire component van de missie dan aan de civiele (goed bestuur, inclusief nog een flinke hoeveelheid 'veiligheid', en ontwikkelings samenwerking). Interessant is dat deze wanverhouding ook terugkomt in andere dan financiële gegevens. Wat betreft de cijfers komt naar voren dat de regering ook nu weer helemaal voorbij gaat aan het aantal gedode opstandelingen en het aantal burgerdoden lager schat dan andere cijfers die we ter beschikking hebben.

In de Eindevaluatie worden een aantal zaken gladgestreken waarover de afgelopen jaren in de politiek veel te doen is geweest. Zo wordt al tamelijk aan het begin erkend dat de roemruchte 3D-benadering in feite de algemeen door de NAVO in Afghanistan toegepaste *Counter Insurgency* (COIN) doctrine is. Hetzelfde geldt volgens de Eindevaluatie overigens voor de term 'geïntegreerd' in de 'geïntegreerde politietrainingsmissie' die Nederland momenteel in Kunduz ontplooit. De termen 'vechtmissie' en 'wederopbouwmissie' zijn volgens de Eindevaluatie enkel in de Tweede Kamer gebruikt en hadden weinig met de vormgeving van de missie te maken.

De integratie tussen de 3D's vond volgens de Eindevaluatie vooral plaats op de werkvloer in Uruzgan. In Den Haag kwam de integratie pas in de loop van de missie tot stand, maar dat zou weinig met het verloop van de missie te maken hebben. Over de reden daarvan en de integratie op het tussenniveau in Kaboel (Nederlandse ambassade en defensiemedewerkers bij de ISAF-top) zwijgt de Eindevaluatie verder. Wel wordt benadrukt dat de civiele poot in de loop van de missie is versterkt waarbij het Provinciaal Reconstructie Team (PRT) eind 2008 onder civiele leiding kwam.

De Eindevaluatie zal ook gebruikt worden voor de beleidsdoorlichtingen van de ministeries van defensie en bui-

Foto: John Mc Pierson

SEPTEMBER 2010, TARIN KOWT. TWEE GENERAALS, DE POLITIECHIEF UIT URUZGAN EN DE GOUVERNEUR.

tenlandse zaken. Daarom is bij het evaluatietraject een commissie van onafhankelijke experts aan de slag gegaan, die een flink aantal kritische kanttekeningen maakt, alvorens de kwaliteit van de Eindevaluatie als 'redelijk' te bestempelen.

BEORDELINGSCRITERIA

De commissie bekritiseert de afwezigheid van onafhankelijke of Afghaanse bronnen, van verwijzingen naar wel gebruikte bronnen en van bruikbare beoordelingscriteria aan het begin van de missie. Een eerdere *civil assessment* had een inventarisatie van de wensen en behoeftes van de Afghaanse bevolking kunnen opleveren; in plaats daarvan is met een Haagse wensenlijst van start gegaan. Ook een analyse van het Nederlandse en internationale krachtenveld rond de missie ontbreekt en dat geldt volgens de commissie met name voor de bredere politiek-militaire context waarbinnen de Nederlandse bijdrage plaatsvindt en de resultaten van de gehele ISAF-missie in Afghanistan. De commissie constateert veel onenigheid tussen de NAVO-partners als het om de uiteindelijke oplossing van het conflict in Afghanistan gaat.

Met betrekking tot die uiteindelijke oplossing is de volgende aanbeveling van de commissie wel interessant: "Het priemaat van een politieke en niet een militaire oplossing voor het conflict stelt eisen aan de politiek en de diplomatie en veronderstelt een bereidheid tot onderhandeling en samenwerking met *power-brokers* en onderhandeling met gewapende tegenstanders, uitgezonderd extremisten die uit zijn op vernietiging van de internationale rechtsorde."

De opmerkingen van de commissie zullen het Kamerdebat in februari over de evaluatie van Uruzgan hopelijk kunnen lostrekken uit het verleden richting toekomst van Afghanistan en toekomstige missies.

Jan Schaake

Uitgebreidere commentaren op de Eindevaluatie, de uitkomsten van Bonn en het Kamerdebat over de Eindevaluatie zullen verschijnen op de website van VD AMOK.

In Barcelona werd de puzzel gelegd

Met Lulea nog in de benen en vooral tussen de oren, in het eerste weekend van oktober in Barcelona aangekomen... Internationaal Seminar: *Oorlogswinstpakkers en de antwoorden van de Vredesbeweging*... Kom je van een demonstratie van dik 50 mensen aan de rand van een militair oefenterrein groter dan België, waar verder geen mens te vinden is en – voor wie doe je het nou? – Kwam je daar vrijwel niks en niemand tegen, nu in Barcelona, een mierende mensenhoop... Was alles door die alternatieve autonome noordelingen tot in de puntjes georganiseerd... hier is alles met de Spaanse slag gedaan. Maar de ambiance is prima, zou best eens hetzelfde verleden als Contact der Continenten gehad kunnen hebben, de *feedback* plek van de missiepaters. Die godsvruchtige broers van de conquistadores, die in Zuid-Amerika de inheemse mensen van hun vredesgodsdienst moesten afhelpen... Ja, al gauw realiseer ik me dat Spanje 's werelds grootse onderdrukker was... En dat dit één van de steden was van waaruit de overheersing werd voorbereid.

COLUMBUS IN BARCELONA

Strak schema dat lichtig en rekbaar is. 's Morgens één van de drie thema's, 's middags in een andere mix werkgroepen, begin van de avond een openbare meeting met steeds drie sprekers, en dan internationaal keuvelen bij een tapasbar. Het seminar is niet in twee, maar in drie talen, Engels, Catalaans en Castiliaans.

EEN SFEER VAN VOORUITGANG

Laat geannonceerd, dus ook veel afzegers, maar toch zijn we met veel bij elkaar, zeldzaam veel specialismen met massa's kennis bijeengebracht door de organisatoren WRI en ENAAT, gehost door *Justicia i Pau* (Centre Delas) en *Fundacion per la Pau*. Howard Clark, onze WRI-voorzitter, opende met Bob Dylan's song *Masters of War*, terwijl de publieke meeting in het stadcentrum ingeleid werd door Federico Mayor Zaragoza, president van de Fundacion Cultura de la Paz, en voorheen Directeur Generaal van UNESCO... Verstaan doe ik het niet, maar ik denk dat hij aardig Fidel kan benaderen als het gaat om stevige beweringen in reeksen van volzinnen...

Terug naar het seminar, waar een on-

Foto: Alexander Harang

BARCELONA, 30 SEPTEMBER

uitgesproken norm bestaat: niks overdrijven, geen demagogie, maar onderbouwde feiten die allengs koel worden neergelegd... en zo gaat het verder en de puzzel vordert. Want de stukjes uit verschillende landen bijeengebracht, blijken te passen zonder dat iemand dat al wereldkundig wil maken. *Excitement*, er ontstaat een sfeer van vooruitgang. Alle specialisten draaien in de rondte van het vak- en werkgebied waar ze al jaren ingewerkt zijn...

We weten nu dat al die onbemande militaire speeltjes gebouwd zijn met agressief winstoorlogmerk en dat dat het tegendeel is van defensie van menselijke waarden en niet gericht op de sociale loper naar de toekomst. Nu zien we dat de grondstoffen in dezelfde deal als het wapentuig zitten, maar in tegengestelde richting noord-zuid... Nu snappen we waarom de wijken van Johannesburg steeds maar weer uren zonder stroom zitten als er weer een lading bauxiet moet worden verwerkt. De puzzel is gelegd, maar nu is veel inzet nodig om het te ontwarren en het systeem te kunnen ontakelen. Internationale samenwerking, Maar ook in Nederland hard verder aan de slag. Want duidelijk is dat Nederland het nu allemaal maar laat gebeuren. Professor Röling zou zich omdraaien in z'n graf om als hij zag hoe weinig kennis nog voor de vrede wordt ontwikkeld en ingezet. In Barcelona is een verbond gesloten om er internationaal tegenaan te gaan.

Frank Feiner

Een verslag van de verschillende onderdelen van het seminar is te vinden op de website van de WRI: www.wri-irg.org

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Proefabonnement

Geef een jaarabonnement cadeau voor **10 euro** (wordt niet automatisch verlengd)

De acceptgiro kan verzonden worden naar:

naam:

adres:

postcode/plaats:

VredesMagazine kan verzonden worden naar:

naam:

adres:

postcode/plaats:

Opsturen naar VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
e-mail: info@wilpf.nl

Op de website wilpf.nl wordt momenteel onder meer aandacht besteed aan de Rijksbegrotingen 2012 en Aletta Jacobs.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461,
2563 JC Den Haag (tel 070-3922102)
e-mail: jan.bervoets@casema.nl
website www.haagsvredesplatform.nl

Op de website van het Haags Vredesplatform wordt bericht over het Vredesdiner en de Thema-avond Arabische Lente.

VD AMOK

Ons adres: Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
030 8901341
www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristisch Onderzoekskolлекief (AMOK).

We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeks dossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

PAIS

Vredesbeweging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters' International. Onze wortels gaan terug tot de Eerste Wereldoorlog.

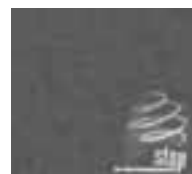

Vredesbeweging Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, tel: 0648233329.
e-post: info@humanistischvredesberaad.nl
website: www.humanistischvredesberaad.nl

Op de website van het HVB staat nieuw over de uitreiking van de prijs voor de Journalist voor de Vrede 2011

Gevangenen voor de Vrede – Erelijst 2011

Sinds de oprichting negentig jaar geleden in Nederland, zet War Resisters International zich in voor diegenen die uit gewetensbezwaar weigeren in het leger het land te dienen.

In sommige landen is er een wettelijke mogelijkheid van alternatieve dienstplicht, maar in veel landen wordt de dienstweigeraar tot gevangenisstraf veroordeeld. Er zijn ook dienstweigeraars die op geen enkele manier aan dit systeem wensen mee te doen. Deze totaalweigeraars worden dan veroordeeld tot detentie. Er zijn veel Jehova's Getuigen onder hen voor wie het een consequentie is van hun geloofsovertuiging.

Er zijn ook hoopgevend velen die op een andere wijze zich verzetten tegen het militarisme van de staat. Ook zij komen veelal in de gevangenis terecht.

Voor al deze Gevangenen voor de Vrede organiseert de WRI steun. Jaarlijks wordt daartoe een oproep gedaan, en werden alle namen in de Erelijst gepubliceerd. Inmiddels is deze lijst op Internet in te zien en wordt deze permanent bijgehouden: wri-irg.org/node/4718.

Actueel is de steun die gegeven wordt aan Maikel Nabil Sanad, een Egyptische gewetensbezwaarde die vast zit wegens het op zijn website publiceren van een kritisch artikel over het leger. Maikel laat door zijn standvastige houding zien dat er van vrijheid in Egypte nog helemaal geen sprake is, en zo zet hij ook met een hongerstaking aan tot grotere deelname aan het verzet.

De WRI werkt intensief aan deze zaak. Andreas Speck van het WRI-kantoor in Londen gaat regelmatig naar Egypte om de rechtszaken bij te wonen, de familie en vrienden te steunen, en te zorgen voor internationale contacten en aandacht van de pers. Inmiddels is bereikt dat de oorspronkelijke veroordeling door een militaire rechtbank tot drie jaar gevangenisstraf nietig is verklaard, maar zijn vrijlating is nog niet bereikt. Of dat zal lukken voordat de gezondheid van Maikel

onherstelbaar verslechtert, is de vraag. Lees hoe het actueel gaat met Maikel op wri-irg.org/node/13950

Maikel is één van de velen die van de WRI steun krijgen. Naast de steun gericht op de individuele situatie werkt de WRI aan de juridische erkenning van *the Right to Refuse to Kill*.

WAT KUNT U DOEN VOOR DE GEVANGENEN VOOR DE VREDE?

Wat door de gevangenen zeer gewaardeerd wordt, is van U opbeurende post te ontvangen. Achteraf noemen ze dat vaak als iets dat hen enorm gesterkt heeft in de vaak eenzame opsluiting. U kunt de adressen vinden op de site van de WRI, het adres van Maikel is:

Maikel Nabil Sanad
El-Marg prison
El-Kalag, El-Khanka
Qalyubeya
EGYPTE

Maar Maikel is de enige niet en daarom wordt gevraagd minstens vier gevangenen te schrijven.

De adressen staan op: wri-irg.org/system/files/PfP-List2011_3.pdf

Doe het met een beschreven kaart in een envelop. Schrijf ook het adres van de afzender op de envelop. Schrijf gezellig en creatief, stuur foto's van uw leven, ook tekeningen worden gewaardeerd. Vertel wat U doet om de oorlog en de oorlogsvorbereidingen te stoppen, maar schrijf niets dat de geadresseerde in de problemen zou kunnen brengen. Bedenk wat U zou willen horen als U in de gevangenis zou zitten.

In Nederland is er geen actieve dienstplicht meer. Vele dienstweigeraars van weleer, inmiddels (bijna) gepensioneerd, zouden wellicht een zinvolle taak op zich kunnen en willen nemen, namelijk in Nederland een groep te vormen die support levert aan die dienstweigeraars, Gevangenen voor de Vrede. Heeft U hiervoor een goed idee, of wilt U zelf actief

worden, laat vredesbeweging PAIS dat horen.

WAT KUNT U DOEN VOOR HET WERK VAN DE WRI?

De WRI is uw steun waard. De WRI is naast het hier beschreven werk voor de dienstweigeraars en gevangenen voor de vrede bezig met ondersteunen en versterken en opzetten van nieuwe vredesbewegingen. Er wordt internationale steun en solidariteit bij actie georganiseerd, en regeringen worden onder druk gezet met campagnes en publiciteit. Onlangs verscheen het *Handboek voor geweldloze campagnes* in meerdere talen. De WRI is op alle continenten actief en kan zo zorgen dat wereldwijd informatie wordt uitgewisseld tussen actieve organisaties. Bij de WRI zijn vredesorganisaties uit vele landen aangesloten. Vaak zijn het organisaties die met weinig middelen veel moeten bereiken. Er zijn hoge logistieke kosten, aansprekende publiciteit en effectieve acties kosten veel geld. Dat wordt bijna geheel bijeengebracht door giften, donaties en legaten. Daarom doet Vredesbeweging PAIS, de Nederlandse sectie van de WRI, jaarlijks een beroep op U. Draag ruim bij aan het werk van de WRI met een bijdrage op ING 4173490 t.n.v. PAIS te Delft o.v.v. "WRI". PAIS is een ANBI, dus uw giften zijn aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Mocht U interesse hebben in een grotere financiële bijdrage, eventueel ten behoeve van een specifiek project, dan kunt u vanzelfsprekend contact opnemen met de penningmeester en komt deze graag met U praten. Vrede overkomt ons niet, we moeten er aan werken. Solidair met degenen die als Gevangenen voor de Vrede onze medestrijders zijn.

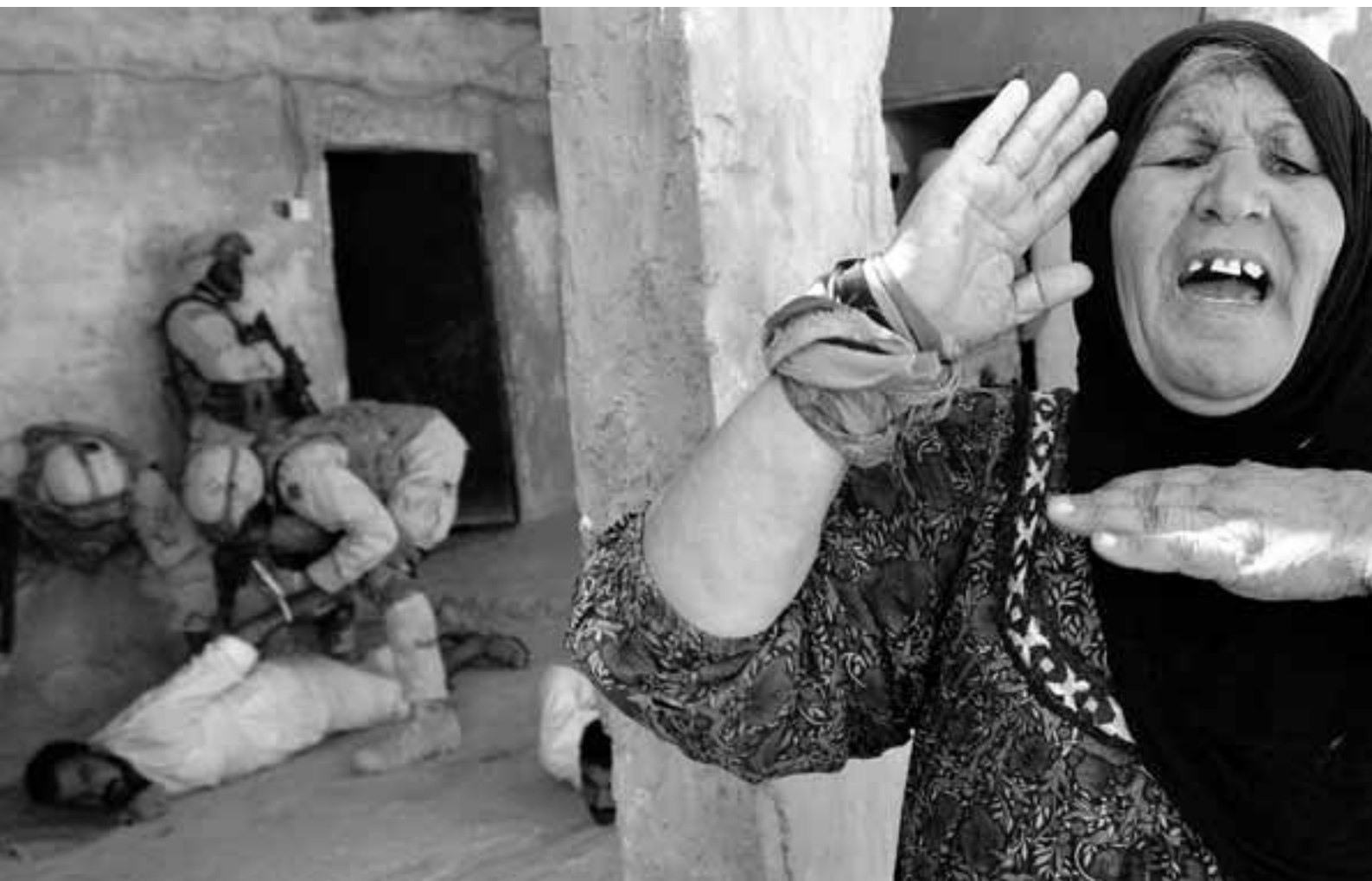
Vredesbeweging PAIS

Irak oorlog 2003-2004

Foto's Geert Van Kesteren

Beelden van gewone burgers
gestoord door militairen
die zich niet storen
aan oorlogsrecht en conventies.
Beelden van illegaal gedrag.
Why mister, why?

Jan Schaake

Nederlandse wapenexport 2010

Op basis van door de overheid gepubliceerde jaarcijfers blijkt dat in 2010 voor 1,047 miljard euro wapenexportvergunningen zijn verleend. Zuid-Amerika blijkt een belangrijke afzetmarkt. Naar Chili gingen voor 105 miljoen euro achttien tweedehands F-16s van de luchtmacht. Colombia kocht bij Thales Nederland voor 90 miljoen vuurleidingsystemen voor fregatten en Peru betaalde 25 miljoen voor vier Fokker-60 vliegtuigen die defensie in de uitverkoop had staan. Een andere grote order betrof de verkoop aan Jordanië van 1.100 bij defensie overtollig geworden kanonnen, pantservoertuigen en vrachtwagens, ter waarde van 28 miljoen. Al met al snel een dikke 150 miljoen euro die het ministerie van defensie met het afstoten van militair materieel verdient.

In het kader van de Europese kredietcrisis is het opmerkelijk dat Griekenland al jaren tot de drie belangrijkste bestemmingen van Nederlandse wapens behoort. In 2010 ging het om een bedrag van ruim 53 miljoen euro aan exportvergunningen; over de afgelopen tien jaar in totaal 871 miljoen. Geen ander land in Europa scoort zo hoog als het gaat om de militaire uitgaven uitgedrukt als percentage van het Bruto Nationaal Product: 3,2 procent, tegenover 1,5 procent in het geval van Nederland.

Ook Taiwan is een vaste klant: de verkoop van twee onderzeeboten in de jaren tachtig levert nog elk jaar voor miljoenen euro's op aan orders voor onderdelen en modernisering van de oorlogsschepen. In 2010 ging het om exporten met een waarde van 27 miljoen euro.

Andere opvallende bestemmingen zijn Maleisië (53 miljoen euro), Thailand (19 miljoen), Turkije (9 miljoen) en Egypte (8 miljoen).

Dat de Verenigde Staten al jaren de belangrijkste afzetmarkt is wil niet zeggen dat de wapenonderdelen daar ook blijven. Het gros van de Nederlandse wapenexport naar de VS zijn onderdelen voor F-16 gevechtsvliegtuigen. Gegeven het feit dat de VS geen toestellen meer voor de eigen krijgsmacht bouwt is het leeuwendeel bestemd voor F-16s die door andere landen bij fabrikant Lockheed Martin zijn besteld. In 2010 liepen er bijvoorbeeld orders uit Egypte, Marokko en Pakistan. Ook Indonesië, Irak en Taiwan staan momenteel in de rij voor nieuwe F-16s. Daarnaast laat Taiwan voor enkele miljarden euro's oudere toestellen grondig moderniseren. Dat is kassa voor een handvol Nederlandse bedrijven dat daarvoor zaken als landingsgestellen en motoronderdelen bouwt. Van de Nederlandse overheid hoeven ze de eindbestemming van deze onderdelen niet aan

te geven. En om die reden staat de VS dus zo hoog als wapenexportbestemming.

Belangrijkste bestemmingen Nederlandse wapenexport 2010 (in miljoen euro):

Verenigde Staten	318
Overig NAVO	125
Chili	105
Colombia	90
Duitsland	72
Maleisië	53
Griekenland	53
Jordanië	30
Taiwan	27
Peru	25
Thailand	19
Verenigd Koninkrijk	19
Japan	16
Frankrijk	13
Turkije	9

Hoewel de totale waarde van de wapenexport in 2010 lager was dan in de twee voorafgaande (record)jaren, is er nog altijd sprake van een stijgende trend. Vergelijken we de eerste en laatste vijf jaar van het afgelopen decennium, dan is de Nederlandse wapenexport gestegen van gemiddeld 814 miljoen euro (2001-2005) naar gemiddeld 1,143 miljard euro (2006-2010): een stijging van maar liefst 40 procent.

Wegbezuinigde Leopard tanks naar Indonesië?

Indonesië heeft onlangs getekend voor een forse stijging in de begroting om zijn militair materieel grondig te moderniseren. Het land richt zich daarbij op in Europa wegbezuinigde wapens. Het leger is zo gezegd op koopjesjacht.

Bij monde van de Indonesische stafchef van het leger, Wibowo, meldt de Indonesische pers sinds half november dat Indonesië interesse heeft in een partij van honderd Leopard tanks van het type 2A6 – precies het type dat Nederland momenteel in de aanbieding heeft. Afgelopen voorjaar stelde defensie alle 119 tanks buiten gebruik als onderdeel van het voorgestelde bezuinigingspakket. Hoewel Duitsland zelf ook Leopards in

de aanbieding heeft zijn die van een ouder type (2A4). Wel zou Duitsland als land van herkomst toestemming moeten geven aan Nederland voor een eventuele verkoop. Half jaren negentig liep dat al eens mis toen Duitsland de voorgenomen verkoop van Nederlandse Leopard-1 tanks aan Botswana blokkeerde.

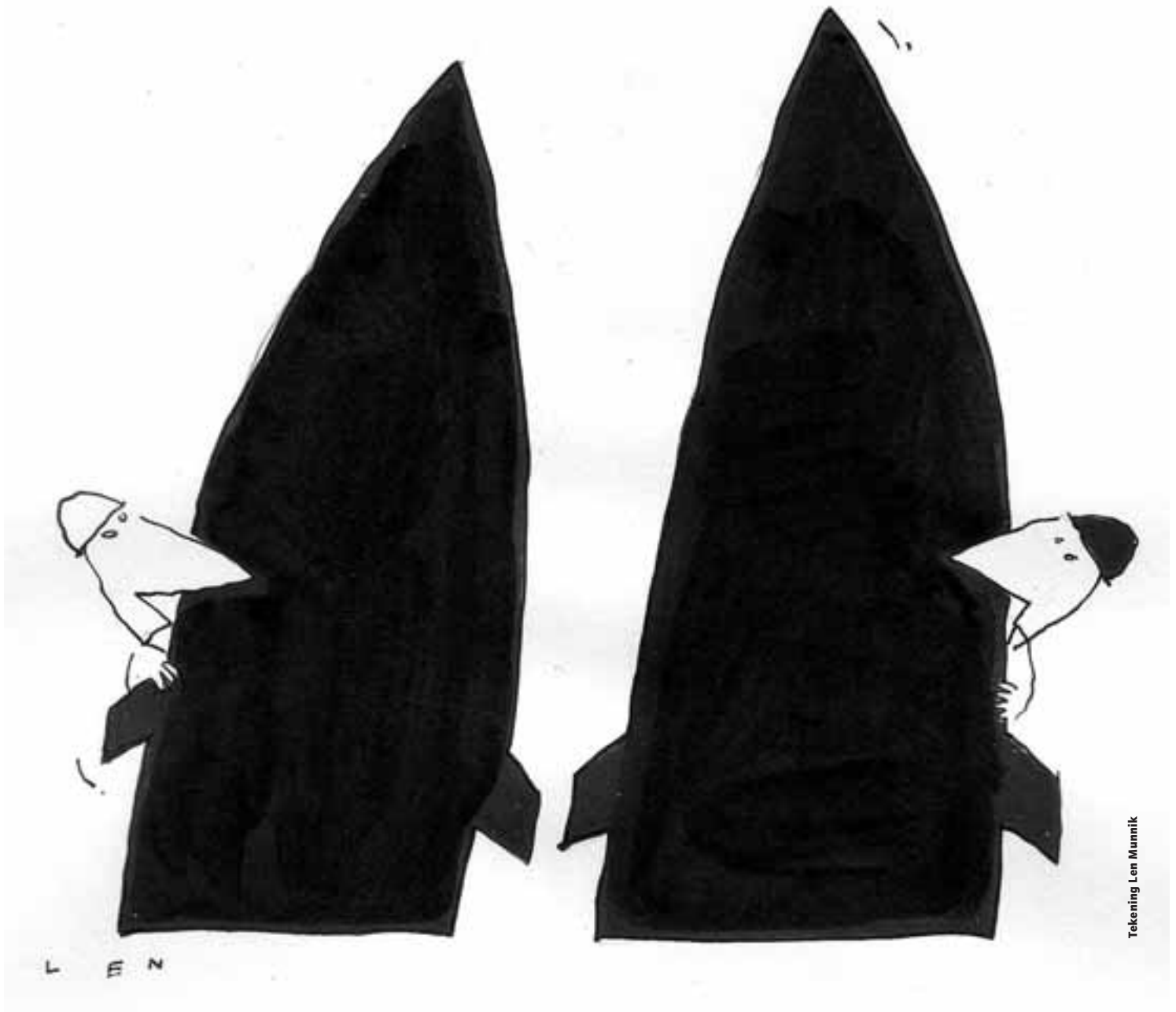
Mocht Nederland inderdaad in onderhandeling met Indonesië blijken te zijn, dan is dat een complete breuk met het verleden. De afgelopen jaren werd vrijwel alleen materieel geleverd aan de Indonesische marine, maar juist niet aan de landstrijdkrachten vanwege de slechte reputatie op het gebied van de mensenrechten, zoals het jarenlange geweld te

gen de inwoners van Oost-Timor, Papua en Atjeh.

Amnesty International meldde onlangs dat het geloofwaardige rapportages ontvangen had van excessief gebruik van geweld en marteling door Indonesische soldaten in Papua.

Bovendien groeit de angst voor een wapenwedloop in de regio, waar onder meer China, Vietnam en Indonesië de afgelopen jaren hun militaire budget flink hebben verhoogd.

Op www.stopwapenhandel.org het laatste nieuws over ons werk en de (Nederlandse) wapenhandel, met nieuwe rapporten en een Engelstalig blog.

Europees ruimteschild

Wapenwedloop 2.0 • Protesten aan de basis • Raketschild made in Holland • Einde voor Star Wars in Nieuw Milligen? • Een Amerikaanse paraplu boven Europa

Het raketschild – wapenwedloop 2.0

Op de NAVO-top van november 2010 in Lissabon werd besloten tot de aanleg van een transatlantisch raketschild. De kern van het besluit bestond erin het Noord-Amerikaanse antiraketprogramma met de al bestaande kleinschaliger Europese NAVO plannen te integreren in een allesoverkoepelende stelsel, en dat aan te leggen in minder dan tien jaar. Het doel is omstreeks 2020 het hele NAVO grondgebied te beschermen tegen zowel raketten voor de korte en middellange afstand als intercontinentale systemen. Ook werd besloten dat hierbij nauw zou worden samengewerkt met Rusland.

Het plan wordt aan het publiek verkocht als een verdediging tegen de raketstrijdkrachten van opkomende middelgrote mogendheden, zoals Iran. Daarbij wordt ingespeeld op een bijna hysterische angst voor de dreiging die uit zou gaan van deze raketstrijdkrachten, terwijl de immense nucleaire en conventionele slagkracht van de NAVO-lidstaten buiten deze ideologisch geladen berekening wordt gehouden.

VOOR BESCHERMING OF AANVAL?

Gemakshalve wordt vergeten dat er geen scherp onderscheid bestaat tussen offensief en defensief handelen. In de wereld van nucleaire afschrikking worden deze begrippen gekoppeld aan wapensystemen en lijken ze een impliciete aanwijzing voor de politieke bedoelingen van de gebruiker: veroveraar of verdediger. Maar Amerikaanse strategen zien het raketschild terecht als een onderdeel van de volledige Amerikaanse slagkracht, de strategische *triade*. Die bestaat uit conventionele en nucleaire aanvalssystemen, passieve en actieve verdediging (waar onder het raketschild) en ondersteunende structuur, zoals de industriële basis en de informatiesystemen.¹

Om die reden is het onzinnig om het raketschild als louter defensief te omschrijven. Het maakt deel uit van een geheel dat zowel offensief als defensief kan optreden. Het is vergelijkbaar met het schild en het zwaard van een Griekse hopliet uit de oudheid, of op operationeel niveau, de uitrusting van een Griekse falanx. Ze gebruikten hun schilden tegen een aanval om vervolgens, of ook wel als eerste (wetend dat men zich achter

een schild kan verschuilen) met zwaard en speer aan te vallen. Het wapensysteem kan niet worden los gezien van de politieke context.

Die geopolitieke omgeving bestaat momenteel uit een multipolaire wereld, waar het concept van soevereiniteit en internationaal volkerenrecht de afgelopen jaren herhaaldelijk is geschonden. Unilaterale aanvalsoorlogen zijn door de VS en haar bondgenoten gevoerd zonder VN Veiligheidsraad mandaat (Irak 2003), bestaande mandaten zijn zodanig opgerekt dat ze worden misbruikt voor semikoloniale avonturen, waarbij grote NAVO expeditiestrijdmachten overal ter wereld worden ontplooid. (Afghanistan 2001) of plaatselijke bondgenoten worden gesteund door de inzet van luchtmacht en speciale eenheden gecombineerd met diplomatieke en economische maatregelen zoals een marineblokkade (Libië 2011).

De bouw van een raketschild door het Atlantisch bondgenootschap kan niet worden losgezien van deze bredere politieke strategieën. Om die reden is de boodschap misleidend, die steeds ideologisch herhaalt dat de bevolking wordt 'beveiligd' onder de onzichtbare koepel van het raketschild.

Op de lange termijn kunnen de antiraketssystemen een belangrijke rol spelen in een kernoorlog en dus de strategische balans verstoren. Hoewel de NAVO verklaard heeft met Rusland te willen samenwerken, stemt Rusland zoals bekend nog steeds niet in met de huidige NAVO opzet voor een raketschild. Zo eiste president Medvedev in november verdragsmatige garanties dat het schild niet tegen Rusland zou worden ontplooid.²

Zulke eisen – tot nog toe steeds afgewezen door de NAVO – kunnen deel uitmaken van een onderhandelingsstrategie om op andere terreinen belangen veilig te stellen. Maar er ligt ook een rationele calculatie aan ten grondslag over de toekomstige capaciteiten van het systeem. Als het systeem eenmaal is opgesteld, rond 2020, vormt het een directe bedreiging voor de nucleaire slagkracht van Rusland. Een deel van de lanceerinstallaties zal immers aan de Russische grenzen worden opgesteld. Dat is vooral een gevaar bij een mogelijk *first strike* scenario, een strategie waarbij de Amerikaanse strijdkrachten met al hun beschikbare middelen proberen de nucleaire slagkracht van Rusland te vernietigen, en te verhinderen dat er een tegenaanval komt.

TECHNISCHE ZWAKTE

Onderschepping van Russische raketten vlak na lancering en voordat ze de ruimte bereiken, zou een cruciale technische zwakte van de onderscheppingraketten ondervangen. Als de onderschepping pas in een laat stadium plaatsvindt, ontstaat namelijk het probleem van de namaakkoppen. De kern van dat probleem is de *doelidentificatie* in combinatie met *doelverzadiging*. Elk land dat een raket met een conventionele of nucleaire kop kan lanceren, kan ook namaakdoelen, zoals ballonnen, meesturen – zogenaamde *decoys*. Die hebben een radarecho en andere karakteristieken, waardoor ze precies lijken op de echte bewapende kop.

In de luttele seconden voordat de lading van een aanvallende raket de dampkring binnendringt op weg naar zijn doel, moet de *doelaanwijzradar* van het anti-raketschild alle meekomende namaakkoppen (mogelijk tientallen per raket) en de explosieve lading opsporen, van elkaar onderscheiden en alleen het juiste doel vernietigen. Er wordt sterk betwijfeld of dit probleem technisch is opgelost. Maar door raketten vlak na lancering aan te vallen kan het omzeild worden, omdat de kop dan nog vast zit aan de

raket. Omdat in dat geval de onderscheppingtijd bijzonder kort is, wordt gezocht naar lanceerplatforms te land en op zee in de buurt van de lanceerlocaties van de aanvallende raketten. Daarom willen de VS graag antiraketbases en radarposten installeren aan de grenzen van alle potentiële doellanden.

In de brief aan de Tweede Kamer, waarin de Nederlandse deelname aan het raket schild wordt aangekondigd (vooral middels een geavanceerd radarsysteem) bagatelliseert minister Hillen van defensie de politieke en technische kant van de zaak. Hij verwijst wel naar het *decoy* probleem, maar alleen in een scenario waarin meerdere aanvallende raketten worden afgevuurd.³ Dat is misleidend, omdat het werkelijke probleem wordt gevormd door het aantal namaakdoelen (decoys) per raket, niet door het aantal raketten. Ook wil de minister geen onafhankelijke controle van de testresultaten over de betrouwbaarheid van de systemen. Een motie van de SP die daarvoor pleitte, werd slechts gesteund door GroenLinks en de Partij voor de Dieren.⁴

ANTISATELLIET WAPEN

Er is op meerdere punten gefundeerde twijfel over de werkzaamheid van het systeem tegen raketten. Toch heeft het anti-raketsysteem ook een andere, wel bewezen functie. Het kan namelijk gebruikt worden om langzaam bewegende wapensystemen of systemen met een gemakkelijk voorspelbare baan neer te schieten.

Op tactisch niveau zijn dat zoals vanouds vliegtuigen, maar ook kruisvluchtwapens (in feite zijn dat onbemande straaljagers). Op strategisch niveau kan men satellieten neerhalen, omdat die in een voorspelbare baan om de aarde bewegen en dus gemakkelijker te raken zijn dan raketten. Zowel China als de VS hebben dit met succes getest.⁵ Het vernietigen van de vijandelijke satellieten maakt het uitvoeren van een *first strike* mogelijk, een verrassingsaanval, omdat de bevels- en verkenningssystemen van de vijand onklaar worden gemaakt. Dat is precies de reden dat deze wapenwedloop in de ruimte zeer gevaarlijk is – het verlies van die waarschuwingssystemen in de ruimte kan een reden zijn om een kernoorlog te beginnen.

DODELIJKE OMARMING

Als passief verdedigingsmiddel werkt het raket schild niet. Het schild is door de tegenstander gemakkelijk te omzeilen, door decoys te gebruiken, of door aanvalssystemen niet met raketten maar met andere middelen te vervoeren, bijvoorbeeld op een vrachtschip. Maar onder bepaalde omstandigheden werkt het raket schild wel als onderdeel van een aanvalsmachine, en gezien de politieke context is dat geenszins ondenkbaar.

Het raket schild heeft ook een belangrijke symbolische waarde. In een rapport van de Parlementaire Assemblee van de NAVO⁶ wordt gesteld dat het een nieuwe garantie kan vormen voor de transatlan-

tische relatie, als aanvulling op of zelfs vervanging van de ouderwetse Amerikaanse kernwapens op Europese (ook Nederlandse) bodem. Maar het schild biedt voor de Atlantici veel meer dan dat: het herbevestigt de band tussen de strategische veiligheid van Europa en die van de VS. Daarmee zijn we aangeland bij de zogenaamde *Command and Control* problematiek rond de inzet van het schild. Want wie gaat bepalen wanneer het schild wordt geactiveerd en onder welke voorwaarden? Voor consultatie van NAVO partners is onder de voorziene omstandigheden tijdens de inzet geen tijd – het gaat om seconden en niet minuten. Dat betekent vrijwel zeker dat de Amerikaans militaire leiding doorslaggevend zal zijn en dus ook in staat is om een eigen aanval in te zetten in een first strike scenario. Zo kan de NAVO gemakkelijk een Amerikaanse oorlog in worden gesleurd.

Er wordt volop ingezet in deze nieuwe wapenwedloop. Dat wijst erop dat er een grootschalige industriële lobby aan het werk is, met name in de VS. Het door haar altijd gehanteerde werkgelegenheidsargument zal in een tijd van recessie des te sterker doorklinken. De belofte van opdrachten voor de Europese wapenindustrie zal, net als bij het nutteloze JSF project, volop in stelling worden gebracht. Het geld en de politieke kracht van de lobby, helaas gesteund door onkritische volksvertegenwoordigers en de meeste media, doen de rest.

Karel Koster

Wetenschappelijk Bureau SP

- 1 P. 24 van een rapport van de Congressional Research Service (10 augustus 2006) <http://fpc.state.gov/documents/organization/71873.pdf>
- 2 Medvedev: *Russia may target US missile shield.* Vladimir Isachenkov, Associated Press – 23 november 2011
- 3 P. 2 van *Materieelprojecten 27830 Nr. 91 Brief van de minister van Defensie aan de Tweede Kamer*, 26 september 2011
- 4 *Motie-Jasper van Dijk 33000-X*, nr. 18, 7 november 2011.
- 5 *U.S. missile shoots down satellite - but why?* - Christian Science Monitor: Peter Grier & Gordon Lubold – 22 februari 2008
- 6 *Missile Defence: the Way Ahead for NATO.* Draft Report, NATO Parliamentary Assembly Sub-Committee on future security and defence capabilities – Raymond Knops (Netherlands) Rapporteur 7 September 2011

ALTBMD: het raketschild als netwerk

Het Europese raketschild van de NAVO krijgt vaste vorm door wapensystemen, sensoren, hoofdkwartieren en verbindingstructuren van de centrale NAVO en de afzonderlijke lidstaten samen te knopen in een groot netwerk. Het technische probleem daarbij is om zeer verschillende nationaal ontwikkelde wapens, sensoren en verbindingssystemen met elkaar te laten samenwerken en als één geheel in te zetten tegen aanvallende raketten.

De naam van dit project is ALTMBD (*Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence*). Het ALTMBD werd in eerste instantie alleen gepland om bescherming te bieden voor NAVO-troepen tijdens militaire interventies. Oorspronkelijk kwam het voort uit de ervaringen tijdens de Golfoorlog van 1991, toen militairen van NAVO-landen te maken kregen met opgevoerde Scud-raketten van het Iraakse leger. Het idee van ALTMBD was om verweer te hebben tegen vijandelijke raketten met een bereik van maximaal 3000 km. In 2006 werd begonnen aan de eerste fase, waarbij het nog niet ging om een eigen NAVO-raketsysteem, maar om een commando- en verbindingnetwerk waarin de sensoren en hoofdkwartieren en de raketten van de lidstaten zijn opgenomen. Met een consortium van bedrijven uit de VS, Engeland, Frankrijk, Italië, Nederland en Duitsland werd een eerste contract afgesloten voor 75 miljoen euro. In totaal zou ALTBM rond 800 miljoen gaan kosten.

De beperking ervan is dat de Europese NAVO-leden zelf niet beschikken over antiraket-raketten die de vijandelijke raketten met een middelgroot bereik kunnen uitschakelen. Voor de verdediging van hun hele grondgebied (als het niet alleen gaat om hun troepen) zijn ze voorsnog volledig afhankelijk van de Amerikanen met hun Standard SM-3 raketten. Iets dergelijks geldt voor de Amerikaanse satellietssystemen, die bijvoorbeeld met infrarood apparatuur raketlanceringen en banen van projectielen kunnen vaststellen en helpen volgen. Op 27 januari 2011 werd de ALTMBD capaciteit overgedragen aan de militaire commandanten tijdens een ceremonie op het

Combined Air Operations Centre (CAOC) van de NAVO in het Duitse Uedem.

Al sinds 2002 liep als een apart project een haalbaarheidsstudie van de NAVO over de bescherming van het hele Europese NAVO-territorium tegen aanvallen met raketten. De resultaten hiervan in de vorm van een enkele duizenden woorden tellend document werden in 2006 gepresenteerd aan de NAVO-ministerraad en zijn nog steeds geheim. Het is gissen naar de reden daarvan, maar er is wel naar buiten gekomen dat in de studie meerdere varianten worden uitgewerkt. De meest simpele ervan is het opvoeren van ALTMBD om ook territoriale bescherming te kunnen bieden. Dat zou enkele honderden miljoenen euro extra kosten. Voor een tweede variant, waarbij een enkele Europese raketbasis met bijbehorende radarsystemen wordt ingericht, zou tussen de zes en acht miljard euro nodig zijn. Het meest uitgebreide systeem met meerdere bases en meer 'robuustere' sensoren zou maar liefst 20 miljard euro kosten.

TERRITORIALE DEFENSIE

Vorig jaar zijn beide projecten op de NAVO-top in Lissabon bij elkaar gekomen en gecombineerd met het nieuwe fasenplan van president Obama voor een Europees raketschild, de PAA (*Phased Adaptive Approach*). Daarmee is de Europese raketverdediging dus territoriaal (in plaats van alleen voor bescherming van troepen) en Atlantisch (dus Europees-Amerikaans) geworden.

Volgens NAVO secretaris-generaal Rasmussen zou dit plan voor de uitbreiding van ALTMBD de komende tien jaar 200 miljoen euro kosten (bovenop de al genoemde 800 miljoen), te financieren

ARROW, ONDERDEEL VAN ISRAËLISCHE RAKETSCHILD

uit de gezamenlijke NAVO-begroting, waarvoor alle lidstaten contributie betalen.

Maar het Amerikaanse vakblad *Inside the Army* (geciteerd in het CRS-rapport *Missile Defense and NATO's Lisbon Summit*) tekende hierbij aan: "terwijl de NAVO in het openbaar aangeeft dat de kosten voor de momenteel veronderstelde functies van territoriale defensie als toevoeging aan het bestaande programma nogal meevallen, is het duidelijk dat een nieuwe open benadering van de architectuur [voor commandovoering] een aanzienlijke investering van de NAVO zal vergen." En dat op basis van een (alweer) intern op verzoek van de NAVO uitgebracht rapport van een adviesgroep uit het bedrijfsleven. Toekomstige ruzies tussen de VS en Europa over geld zijn hiermee ingebouwd, vooral als het Pentagon de komende jaren als gevolg van de economische neergang in de VS moet gaan bezuinigen.

Kees Kalkman

Protesten aan de basis tegen de bases

Nog vijf jaar eerder dan andere landen in het voormalige Oostblok werden Polen, Tsjechië en Hongarije in 1999 lid van de NAVO. Na 40 jaar door de Sovjet-Unie overheerst te zijn zocht men graag bescherming tegen een mogelijke Russische machtsontplooiing onder de Westerse militaire paraplu.

De onvoorwaardelijke steun die deze landen later aan het Amerikaanse avontuur in Irak gaven deed Rumsfeld al smalend spreken over het 'oude' en het 'nieuwe' Europa. Waar regeringen uit het 'oude' Europa de relatie met Rusland niet op het spel wilden zetten, leken Polen en Tsjechië in 2007 daarom heel geschikte kandidaten voor de vestiging van een radar- en raketbasis in het kader van het anti-raketschild. Door de Russisch-Georgische oorlog van 2008 leek de steun van Polen en Tsjechen voor zo'n raketsilo nog toe te nemen.

Dat bleek echter een misrekening. Hoewel de rechtse regeringen van Polen en Tsjechië hun medewerking toezegden, groeide het protest in beide landen. Uit opiniepeilingen blijkt dat 57% van de Poolse bevolking tegen de raketbasis op Pools grondgebied was (21% voorstanders) en in Tsjechië was zelfs 67% (tegen 15%) tegen een radarbasis op Tsjechisch grondgebied. In Polen werd en wordt het verzet tegen de raketbasis aangevoerd door de ten tijde van de Irakoorlog opgerichte coalitie *Stop Wojnie* (Stop Oorlog); in Tsjechië door een aparte, in 2006 opgerichte bredere coalitie *Ne Základnám* (Nee tegen militaire bases). Meer dan 130.000 mensen hebben een petitie ondertekend voor een referendum over deze basis en daarmee is *Ne Základnám* het grootste burgerinitiatief in Tsjechië sinds de Fluwelen Revolutie.

Na het bezoek van Obama in mei 2009 aan Praag, verhevigden de protesten in Tsjechië en werd onder andere een mars op de beoogde locatie in Brdy gehouden.

Fotoarchief VD AMOK

In september van dat jaar besloot de regering Obama het raketschild op een andere leest te schoeien en de radar- en raketbases naar Turkije en Roemenië te verplaatsen. Terecht claimde Ne Základnám in een persbericht op de Internationale Dag van de Vrede (21 september 2009) dat het publieke protest effect had gehad. Afgelopen zomer stapte de Tsjechische regering formeel uit het raketverdedigingsplan dat in 2009 formeel enkel was opgeschort.

Ondertussen groeien ook in Turkije, met name in de in Zuidoost-Turkije gelegen provincie Malatya, de protesten tegen het daar geplande *Early Warning Radar System*. De afgelopen maanden zijn hiertegen al een aantal demonstraties tegen georganiseerd, voornamelijk door de lokale Koordische bevolking en hun organisaties. Op 25 september vond een eerste protestactie plaats in Istanboel en op 2 oktober in Kürecik in de provincie Malatya. De belangrijkste bezwaren van de protestbeweging is dat men weinig op heeft met de doelstelling om met het raketsysteem Israël te beschermen tegen een mogelijke aanval vanuit Iran en dat

PROTEST TEGEN RAKETSCHILD IN KÜRECİK

men liever een goede relatie tussen Iran en Turkije zou willen investeren. Ook vreest de bevolking rond Kürecik doelwit te worden voor Iraanse maar mogelijk ook Russische en Chinese raketaanvalen. "Wat ze in Polen en Tsjechië niet willen hebben, hoeven wij ook niet," aldus Leyla Han Tüzel, actieleidster in Istanboel.

In Duitsland hebben inmiddels in Duisburg en Düsseldorf solidariteitsacties plaatsgevonden ter ondersteuning van het protest in Zuidoost-Turkije. In Nederland is er vooralsnog minder steun. Toen de Verenigde Staten onlangs aangaven dat het antiraketsysteem ook op marineschepen in de Zwarte Zee of de Middellandse Zee gestationeerd kon worden, was de Nederlandse marine er als de kippen bij om de benodigde capaciteit op de schepen uit te breiden.

Jan Schaake

Raketschild made in Holland

Nederland is na de Verenigde Staten het land dat de grootste bijdrage levert aan de NAVO-versie van het raketschild. De raketten voor het schild komen uit de Verenigde Staten. Maar in Hengelo wordt een groot deel van de Europese technologie ontwikkeld om raketten op te sporen en de anti-raket raketten naar hun doel te sturen. Op de Waalsdorpervlakte bij Den Haag worden de Europese NAVO-raketschildplannen, de technologische ontwikkelingen en de aanschaf gecoördineerd. En ondanks de bezuinigingen op defensie blijft de Nederlandse overheid in het schild investeren.

Na Nederland is Duitsland de voornaamste bondgenoot van de Verenigde Staten in Europa om de plannen handen en voeten te geven. In november van dit jaar vond in Duitsland de oefening *Rapid Arrow* 2011 plaats. Deze was bedoeld om officieren van de NAVO-landen te leren hoe ze ballistische raketten moeten neerhalen. “Vanuit het gezichtspunt van de bedie-

gaan dan de bescherming van troepen. Ze moet zich ontwikkelen naar de bescherming van gebieden en de bevolking in de Europese NAVO-landen.”¹ Op het eerste gehoor klinkt dat prima, maar het schild zal de veiligheid in de wereld juist niet verbeteren (zie het artikel van Karel Koster in dit dossier voor meer uitleg en commentaar).

Ruim tien jaar geleden was ik bij een presentatie van Regina Hagen van de Duitse afdeling van Natuurkundigen voor Vrede. Ze sprak over het raketschild. Niet over één groot schild dat een heel gebied kon beschermen, maar over veel kleine schildjes. Klein en mobiel inzetbaar, daar had Hagen het over. Niet over de prestigeprojecten die – gek genoeg ook tien jaar later nog – vooral worden geassocieerd met het raketschild. Het ging over technologisch weliswaar geavanceerde en complexe, maar op den duur toch ook haalbare, systemen.

Hagen plaatste de ene na de andere zeepbel op een kaart. Onder de glimmende bellen zag je bij wijze van spreken het met raketten verdedigde land liggen. De glimmende buitenkant stond voor het bereik van de anti-raket raketten, bedoeld om de vijandelijke ballistische raketten te vernietigen. Er waren ook niet bedekte gebieden. Dat waren de gebieden van de vijand. Die was dus kwetsbaar geworden door de betere verdediging van de tegenstander.

ALTBMD

Jaren later komt deze vorm van het raketschild, kleinere eenheden die samen een groter geheel vormen, terug in het *Active Layered Tactical Ballistic Missile Defense* systeem van de NAVO. Dit

ALTBMD-systeem werd in 2009 door president Obama omarmd.

De belangrijkste ‘wapens’ die deel uitmaken van ALTBMD zijn: computers, commando- en controlesystemen en sensoren (C3I). Naast de C3I-systemen is ook technologie nodig die in staat is alle informatie te integreren en combineren en vervolgens door te sluizen naar de raket. Die technologie staat op land, is ingebouwd in voertuigen, maar vooral op schepen gezet. Er wordt eigen radar- en observatie-informatie verwerkt, maar ook informatie van andere schepen, voertuigen, vliegtuigen en satellieten. Uiteindelijk moet de anti-raket raket door de kracht van de klap de vijandelijke raket verpulveren. Om deze botsing op lange afstand te laten slagen is buitengewoon veel vernuft nodig. Een volledig geslaagde test heeft nog niet plaats gevonden.

NAVO-AGENTSCHAP

Op de Waalsdorpervlakte bij Den Haag zit het zogenaamde NC3A (NATO Consultation, Command and Control Agency).² Dit is een NAVO-agentschap dat wapentechnologie onderzoekt, aan oplossingen voor systeemintegratie werkt, wapentechnologie ontwikkelt en onderzoeken op dit gebied coördineert. Het gaat dan veelal om technologie op het gebied van sensoren, radar, ICT e.d. Technologie die ook voor het raketschild van groot belang is.

Het belang van de ogenschijnlijk kleine NC3A organisatie blijkt uit het budget: het instituut kan de komende twee jaar contracten verdelen ter waarde van 1,5 miljard euro. Belangrijker is dat NC3A de opdracht heeft meegekregen de

Het belang van de ogenschijnlijk kleine NC3A organisatie blijkt uit het budget: het instituut kan de komende twee jaar contracten verdelen ter waarde van 1,5 miljard euro.

ners van de wapensystemen en hun commandanten bevestigde deze oefening onze mogelijkheden om tactische ballistische raketten, die gericht worden op onze uitgezonden troepen, te raken,” zegt Lt. Generaal Plugger van de Duitse luchtmacht. Hij gaat verder met: “de mogelijkheden zullen verder ontwikkeld moeten worden. Onze doelstelling moet verder

ontwikkelingen op raketschildgebied in Europa te coördineren. Een eerste contract dat verband houdt met de territoriale versie van het schild – dat hele gebied of zelfs heel Europa kan verdedigen – werd in september gesloten met een samenwerkingsverband van ingenieurs van verschillende wapenbedrijven. De technici komen van EADS Astrium uit Frankrijk, onderzoeksinstituut IABG uit Duitsland, Selex SI uit Italië, Qinetiq uit het Verenigd Koninkrijk, SIAC en Raytheon uit de VS en TNO uit Nederland. Zij zullen het team vormen dat het ALTBMD-kantoor ondersteunt. Dit kantoor is eveneens bij NC3A in Den Haag ondergebracht. Een jaar lang gaan de technici onderzoek doen om vast te stellen welke technologie nodig is om het tactische raketschild om te bouwen naar een strategisch schild. Dat wil zeggen: van een schild met een bereik om steden en strijdmachten te beschermen tot een schild dat een of meerdere landen overdekt. In november werd ook een contract gesloten met het militair-industriële samenwerkingsverband van wapenbedrijven Raytheon en Thales (ThalesRaytheonSystems – TRS) om een aantal leemtes in het huidige tactische systeem op te vullen. Het gaat om leemtes die geconstateerd zijn tijdens oefeningen en testen.

OEFENINGEN

Er is een scala aan oefeningen waaraan twee of meer van de vijf belangrijkste landen van het Europese raketschild deelnemen. De oefeningen zijn niet alleen bedoeld om militairen te trainen in het gebruik van de wapens, maar ook om fouten op te sporen, zodat die gecorrigeerd kunnen worden (*trial and error*). Ten eerste is er de al sinds 1996 door Nederland georganiseerde oefening Windmill met Duitsland en de Verenigde Staten. Onder meer aan deze oefening dankt Nederland zijn vooraanstaande positie in de raketschildwereld. Windmill brengt lucht-, land-, zee- en ruimtesystemen samen en behoorde tot de eerste grootschalige raketschildoefeningen. Er wordt ook nationaal geoefend. Ook zijn er tests in de Verenigde Staten, waaraan op bilaterale basis Nederland, Duitsland en de NAVO-afdelingen, zoals NC3A, deelnemen. Het zijn vooral deze drie genoemde landen die het vaakst oefenen en testen. Maar ook Frankrijk en Italië nemen deel aan oefeningen om te kijken hoe wapensystemen op elkaar inspelen.³ Eén van de

Foto Martin Broek

bekendste tests waar Nederland bij betrokken was, is die waarbij het Nederlandse luchtverdedigingsfregat Tromp helpt een raket boven de Stille Oceaan te traceren (TRACKEX). Daar is zelfs een YouTube filmpje van gemaakt.

THALES

Nederland loopt niet alleen voorop als het gaat om het organiseren van oefeningen. Al vanaf halverwege de jaren negentig werkt Thales, destijds nog Thomson-CSF, aan een radar-, volg- en sensorsysteem dat ingezet kan worden voor het raketschild. Thomson Nederland deed samen met de John Hopkins University en Raytheon onderzoek hoe die Nederlandse apparatuur geschikt kon worden gemaakt voor interactie met Amerikaanse rakettechnologie. Het ging destijds nog om de standaardraket SM-2 Block IVa. Maar Nederland hield al lang voordat begin deze eeuw vier nieuwe luchtverdedigingsfregatten (LCF) in dienst werden genomen rekening met inzet ervan als onderdeel van een raketschild.⁴

Ruim tien jaar later werd op grond van positieve ervaringen met de Nederlandse technologie tijdens TRACKEX door de eerder genoemde partijen plus Lockheed

DEN HAAG

Martin weer een studie gedaan. Nu ging het om de vraag of er een schild tegen ballistische raketten op de Nederlandse fregatten kon worden geïnstalleerd. Gekeken werd of de waarneming- en volgsystemen voldoende krachtig waren om vijandelijke raketten vroegtijdig te signaleren, op grote hoogte te volgen en er anti-raket raketten op af te sturen. Dat kunnen eigen raketten zijn – die Nederland nog niet heeft – of raketten van andere landen. De resultaten van de studie waren zeer positief. Met relatief kleine aanpassingen zouden Nederlandse schepen ingezet kunnen worden als onderdeel van het ALTBMD. De Nederlandse systemen kunnen dan gebruikt worden voor het vinden en volgen van raketten op 2.000 km afstand. Ze kunnen raketten sturen naar doelen buiten de atmosfeer.

De NAVO is met deze uitkomst zeer tevreden. De technologie van Thales en de daarop gebaseerde systemen zit op zo'n twintig moderne Europese marineschepen. Met enige aanpassing is er sprake van een flinke vloot die, roulerend, taken in het kader van ALTBMD kan waarmaken. In januari schreef marine expert

Richard Sharpe dat Nederland in Europa tot op heden de grootste stappen heeft gezet naar een maritieme raketschildcapaciteit.⁵ Onlangs besloot Nederland de LCF-fregatten voor ruim 250 miljoen euro te voorzien van een uitgebreide lange afstand radar (Extended long range, ELR).⁶ Ondanks de bezuinigingen op de krijgsmacht, gaan de investeringen in deze superwapens wel door. Als de nieuwe technologie is geïnstalleerd zijn de schepen in staat raketten vanuit Polen en Tsjechië naar hun doel te sturen. Ze kunnen ook zelf uitgerust worden met zulke raketten. Maar die beslissing is nog niet genomen.

De luchtverdedigingsfregatten waren al het duurste Nederlandse wapensysteem. Ze dreigen nu ook een belangrijk onderdeel te worden van een schild waartegen Nederland een kleine tien jaar geleden nog waarschuwde, vanwege een mogelijke wapenwedloop. Maar die waarschuwing gold voor Zuidoost Azië. In Nederland zelf werd ook toen al gestaag gewerkt aan het verder uitbouwen van het schild.⁷

Martin Broek
broekstukken.blogspot.com⁸

- 1 NC3A, NATO commanders successfully test command and control systems during missile intercept exercise (<http://www.nc3a.nato.int/news/Pages/NATO-missile-intercept-exercise.aspx>), 17 november 2011
- 2 Martin Broek, Raketschild in Den Haag, (<http://broekstukken.blogspot.com/2010/08/raketschild-in-den-haag-deel-2.html>), 10 augustus 2010 (verkorte versie in VredesMagazine, nr. 4 2010).
- 3 Raymond Lenski, ALTBMD Simulation to the Joint CAX Forum, (<http://bit.ly/swd9Uc>), september 2011
- 4 Op weg naar 2012, Marine Nieuws, september 1996
- 5 Richard Scott, Aming High, Jane's Defence Weekly, 5 januari 2011
- 6 Menno Steketeer, Dutch frigates set to receive BMD capacity, Jane's Defence Weekly, 5 oktober 2011.
- 7 Antwoorden op parlementaire vragen over de Defensienota 2000, 28 januari 2000.
- 8 Zie voor een vermelding van veel van mijn artikelen over Nederland en het raketschild: Nederland bereidt de weg voor in Europa (<http://broekstukken.blogspot.com/2011/01/nederland-bereidt-de-weg-voor-in-europa.html>), januari 2009.

Einde voor Star Wars in Nieuw Milligen?

Het ziet er al enige tijd naar uit dat de DARS-eenheid in Nieuw-Milligen een rol zal krijgen in het Europese raketschild. Bij het luchtcontrolecentrum Nieuw-Milligen dat de politietoekassing voor het Nederlandse luchtruim uitvoert is sinds 2008 een containerdorp in de vorm van een Deployable (mobiele) ARS gevestigd, een DARS. De gekmakende luchtmachtforkorting ARS staat voor *Air control centre* (A) – *Recognized air picture production centre* (R) – *Sensor fusion post* (S). Het komt erop neer dat de DARS een mobiel commandocentrum is dat, gekoppeld aan radarsystemen, tijdens een militaire interventie een NAVO-luchtoperatie kan aansturen van het soort dat onlangs in Libië plaatsvond. De DARS wordt dan verplaatst naar het inzetgebied.

In de zogeheten NAVO-architectuur valt de DARS direct onder het operationele luchtmachthoofdkwartier, het zogenaamde CAOC (*Combined Air Operations Centre*). Net zoals bij de (D)ARS bestaat hiervan een statische en een mobiele variant. Het bij de Nederlandse DARS-eenheid behorende CAOC – zowel de mobiele als de statische variant – is gevestigd in het Duitse Udem vlak over de Duitse grens bij Nijmegen. DARS en CAOC samen worden uitgerust met het NAVO-brede Air Command & Control System (ACCS) waarin alle tot nu toe bestaande systemen voor het plannen, leiden en monitoren van luchtoperaties worden samengevoegd. Het ACCS moet 300 sensoren en meer dan 140 types radar aan elkaar gaan koppelen.

Vorig jaar werd in de tweejaarlijkse internationale luchtverdedigingsoefening Joint Project Optic Windmill de DARS uitgebreid getest. Daarna werd bekend dat de NAVO van plan was om een aantal werkstations voor raketverdediging in een van de DARS-containers te plaatsen. Dat wees erop dat DARS behalve in de luchtgevechtsleiding ook een rol zou gaan spelen bij de raketverdediging. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het zogenaamde deconflicteren, dus ervoor zorgen dat er geen belangentegenstelling

ontstaat tussen de raketverdediging en andere luchtoperaties. Het leek erop dat Nieuw-Milligen onderdeel ging uitmaken van het raketschild.

Maar nu hebben afgelopen juni de ministers van defensie van de NAVO besloten tot een reorganisatie van de NAVO-commandostructuur. Bij deze afslanking zal het aantal CAOCs worden vermindert van vier tot twee, waarbij de activiteiten worden geconcentreerd in Udem en Torrejon in Spanje. Daarnaast komt er één mobiel hoofdkwartier, dat de rol van gevechtsleiding over bommenwerpers, jagers en raketverdediging tijdens interventieoorlogen zoals in Libië op zich gaat nemen. De verantwoordelijke NAVO-generaal, Patrick Wouters op een persconferentie: "In wezen zal dat het mobiele ARS-controlestation dat volgens de huidige plannen in Nieuw-Milligen in Nederland zou komen zijn. Dat wordt nu gecombineerd met het nieuwe *Deployable Air Operations Centre* en gesitueerd in Poggio Renatico in Italië." Wat dit precies voor Nieuw-Milligen inhoudt is nog niet helemaal duidelijk. Het is mogelijk dat alleen een paar containers naar Italië verhuizen of de hele DARS.

Misschien is dit de prijs voor het behoud van het NAVO-hoofdkwartier in Brunssum, dat een belangrijke rol speelt in de oorlog in Afghanistan. Over dit hoofdkwartier wordt nu gezegd dat in de toekomstige structuur bij interventieoorlogen 500 personeelsleden in een mobiel hoofdkwartier zullen worden ingezet in het operatiegebied. Dus in geval van oorlog overzee zullen we voortaan Brunssum zien leeglopen.

Kees Kalkman

De literatuur bij dit artikel zal worden gepubliceerd bij www.vdamok.nl.

Een Amerikaanse paraplu boven Europa

Het *Ballistic Missile Defense System* of het raketschild is een systeem van de VS dat het Amerikaans 'thuisland', de overzeese troepen en de bondgenoten bescherming moet bieden tegen aanvallen met ballistische raketten. De VS spendeerden de laatste 25 jaar een slordige 141 miljard dollar aan de ontwikkeling van een raketschild. In de verschillende wereldregio's proberen de VS op diverse manieren onderdelen van hun raketschild te introduceren.

In Oost-Azië gaan de VS te werk via een bilateraal partnerschap met Japan en in het Midden-Oosten via de bevoorrechte partner Israël. In Europa wordt de NAVO als glijmiddel gebruikt. Onder de noemer *Active Layered Theatre Ballistic Missile Defense* (ALTBMD) wordt er binnen de NAVO reeds jaren gewerkt aan een geïntegreerde commando- en controlestructuur – met hoofdkwartier in Ramstein, Duitsland – om verschillende systemen van het raketschild op elkaar af te stemmen. Op de NAVO-top van Lissabon in 2010 werd ingestemd met een NAVO-raketschild ter bescherming van de troepen en het grondgebied van de Europese NAVO-landen.

Om het oorspronkelijke plan voor het Europese raketschild te begrijpen moeten we eerst het VS-raketschild voor het Amerikaans grondgebied bespreken. De bescherming van het Amerikaans 'thuisland' tegen een aanval met ballistische raketten bestaat uit een *Ground-based Mid-course Defense* systeem (GMD) met interceptoren (raketten), die intercontinentale ballistische raketten op weg naar de VS kunnen vernietigen. Het systeem wordt sinds 1998 ontwikkeld door Boeing in samenwerking met Raytheon, Northrop Grumman en Orbital Sciences Corporation. Op de luchtmachtbasis Vandenberg in Californië en Fort Greely

in Alaska zijn reeds een dertigtal dergelijke zware grond-luchtdoelraketten geïnstalleerd. De radarsystemen die de intercontinentale ballistische raketten tijdig moeten detecteren staan in Groot-Brittannië, Groenland, Alaska en Californië en op militaire schepen uitgerust met het Aegis Ballistic Defense Missile System, gefabriceerd door Raytheon en Boeing.

SNELLERE INTRODUCTIE

Het oorspronkelijk plan van Bush uit 2007 voor een raketschild in Europa voorzag een Europese poot voor een louter Amerikaans raketschild. De twee sites van het raketschild in de VS, in Californië en Alaska, zouden uitgebreid worden met een derde site in Europa, meer bepaald met tien interceptoren in Polen en een radarsysteem in Tsjechië. Die derde Europese site moest in de eerste plaats dienen om het grondgebied van de VS te beschermen. Dat plan werd echter afgevoerd, onder meer omdat Rusland beducht was voor een zwaar raketsysteem in zijn achtertuin dat evengoed zou kun-

nen dienen als nucleair offensief wapen.

Het plan Bush werd afgevoerd en de nieuwe aanpak voor de Europese regio werd door Obama aangekondigd in september 2009. De *European Phased Adaptive Approach* (EPAA) voorziet in een gefaseerde en veel snellere introductie van een raketterschild in Europa via mobiele installaties in plaats van de aanvankelijk voorziene vaste systemen in Tsjechië en Polen. Er werd aangekondigd dat tegen 2011 het Aegis-systeem op Amerikaanse marineschepen bescherming zou bieden aan Zuid-Europa tegen korte afstands-raketten. Een vooruitgeschoven radarsysteem zou extra informatie verschaffen aan het raketschild in de VS. In een tweede fase (2015) zou een aangepast Aegis-systeem met interceptoren op het vaste land (*Aegis-Ashore*) in Zuid-Europa geïnstalleerd worden, samen met bijkomende sensoren. In een derde fase (2018) komt er een tweede interceptorinstallatie in Noord-Europa met een tweede generatie SM-3-raketten die veel sneller en verder kunnen vliegen. Vanaf dan zullen

alle NAVO-bondgenoten in Europa gedekt zijn door het systeem. In de laatste fase (2020) zal een bijkomende installatie geïnstalleerd worden die de VS moet beschermen tegen aanvallen met intercontinentale raketten vanuit het Midden-Oosten.

In de praktijk lijkt de implementatie van het EPAA in Europa bijzonder vlot te verlopen. De Amerikaanse oorlogsbodem USS Monterrey die uitgerust is met het Aegis raketafweersysteem bestaande uit SM-3-raketten en een radar, patrouilleerde tussen maart en november 2011 reeds in de Middellandse Zee, de Zwarte Zee en de Noordzee. In september 2011 ging Turkije akkoord met de plaatsing van een AN/TPY-2-radarsysteem op haar grondgebied tegen eind 2011. De AN/TPY-2-radar (*Army Navy/Transportable Radar Surveillance System*) is in staat om lange afstandraketten te detecteren tot op 1000 km afstand en die informatie door te sturen naar het raketafweersysteem. Daardoor neemt ook de actieradius van de Aegis-oorlogsbodems toe. De door Raytheon geproduceerde AN/TPY-2-radar maakt ook deel uit van het THAAD-raketafweersysteem (zie verderop).

Nog in september 2011 stemde de Roemeense regering toe met de plaatsing van een Aegis Ashore-systeem op haar grondgebied voor de tweede fase van het EPAA. Tegen 2015 komt een SM-3 interceptor site met radar op de luchtmachtbasis Deveselu in Roemenië samen met zo'n 200 man Amerikaans personeel. Het Aegis-Ashore systeem is hetzelfde systeem als op de Aegis schepen gemonteerd staat en moet in staat zijn om ballistische raketten neer te halen in de beginfase van hun vlucht.

In Polen arriveerde reeds in mei 2010 een Amerikaanse Patriot-batterij met PAC-3-raketten die bescherming moeten bieden tegen korte afstandsbedreigingen. De Patriot-batterij en de bijhorende Amerikaanse manschappen zijn gevestigd op een Poolse legerbasis op zo'n 60 km van de Russische enclave Kaliningrad. Het Ballistic Missile Defense akkoord dat Polen tekende met de VS in 2010 voorziet ook in de installatie van een Aegis-Ashore systeem tegen 2018. De installatie in Polen zou uitgerust worden met tweede generatie zeer gesofisticeerde SM-3-raketten die een veel verder bereik hebben. Deze tweede generatie SM-3-raketten zouden technisch in staat zijn om strate-

gische langeafstandsraketten van Rusland te vernietigen, tot zeer groot ongevoegen van dat land dat dreigt met het START-akkoord op te blazen.

Bedoeling is dat deze Amerikaanse bijdrage aan het Europese raketschild naadloos gecombineerd kan worden met andere bestaande of in ontwikkeling zijnde raketschilden via het Active Layered Theatre Ballistic Missile Defense (ALTBMD) dat de NAVO beheert. In het ideaalscenario ontstaat er zo een raketdefensiesysteem dat alle bedreigingen vanuit de lucht kan afweren van op korte en lange afstand: kruisraketten, ballistische raketten, bemande en onbemande vliegtuigen, etc. Zo worden de troepen in oorlogsgebied (*theatre*) beschermd, bepaalde belangrijke (militaire) sites en het volledige grondgebied van de VS en Europa.

Welke andere systemen moeten het Aegis-systeem en GMD aanvullen? Naast de reeds besproken Patriot-batterijen die plaatselijke bescherming moeten bieden is er ook nog sprake van een Amerikaans raketafweersysteem THAAD en een transatlantisch project genaamd MEADS dat ontwikkeld wordt onder toezicht van de NAVO.

VEEL MOBIELER

THAAD (*Theatre High-Altitude Area Defence*) moet raketten onderscheppen in de eindfase van hun vlucht tot op een hoogte van 150 km in tegenstelling tot het Patriot-systeem dat slechts raketten kan vernietigen op een 20 tot 100 keer lagere hoogte. Lockheed Martin en Raytheon zijn de voornaamste defensiebedrijven die betrokken zijn bij het project. Lockheed Martin ontwikkelt het raket-systeem, Raytheon de AN/TPY-2 ground-based radar (de radar die dus ook in Turkije zal geplaatst worden in het kader van EPAA). THAAD is reeds in de productiefase, het Amerikaans leger heeft plannen om tot 99 raketlanceerinstallaties aan te kopen, 1400 raketten en 18 radarsystemen. De VS hoopt dat ze dit systeem zal kunnen slijten in het buitenland, waardoor de productiekosten per eenheid dalen. De Verenigde Arabische Emiraten onderhandelden in 2008 over een contract ter waarde van 7 miljard dollar.

MEADS (*Medium Extended Air Defense System*) is een raketdefensiesysteem voor de toekomst dat het bestaande raketdefensiesystemen in de VS (Patriot), Duitsland (Patriot en Hawk) en Italië

(Nike Hercules) zou moeten vervangen. MEADS moet een lokaal luchtafweersysteem worden. Bedoeling is dat het systeem veel mobieler is dan de bestaande systemen en dus gemakkelijker naar het slagveld kan meegevoerd worden en dat het vlot kan gecombineerd worden met andere raketdefensiesystemen. In 1999 werd het transatlantisch partnerschap MEADS in het leven geroepen bestaande uit Lockheed Martin (VS), EADS (Duitsland) en MBDA (Italië). In 2005 kreeg het een contract voor negen jaar van het NAVO Management Agency voor ontwerp en ontwikkeling met de bedoeling om tegen 2014 in productie te gaan. Het ultramobile systeem zou bestaan uit een raketlanceerder, radarinstallatie en commandocentrum. De lanceerinstallatie zou werken met een nieuwe generatie PAC-3 (Patriot Advanced Capability-MSE) raketten. Het systeem wordt echter flexibel opgevat en moet ook met andere raketten kunnen werken. Het Duitse leger wil namelijk ook werken met IRIS-T SL raketten ontwikkeld door Diehl BGT Defence. Deze raketten zouden goedkoper zijn en beter bruikbaar tegen vliegtuigen, helikopters en raketten, terwijl de PAC-3 raketten veel duurder zijn maar beter bruikbaar tegen ballistische raketten.

Het MEADS project kampt echter met serieuze problemen. Volgens de NAVO zijn er 30 maanden extra nodig voor de ontwerp- en ontwikkelingsfase, bovenop de voorziene 110 maanden. Ook de kosten voor de VS zouden een miljard dollar hoger liggen dan voorzien. Gezien de huidige economische malaise en de begrotingsbesparingen besloten de VS en Duitsland om het project vroegtijdig te beëindigen. Het MEADS systeem zal dus niet in productie gebracht worden. De VS zal wel haar deel van de ontwikkelingskosten (2,3 miljard dollar) dragen tot en met 2013, zoals voorzien in de contracten. Het project eerder beëindigen zou immers evenveel kosten aan schadevergoedingen aan defensiebedrijven.

Er bestaan in Europa al niet-Amerikaanse alternatieven voor MEADS zoals het Frans-Italiaanse Aster 30 SAMP/T systeem. Dat is een mobiel raketafweersysteem dat bedreigingen in de lucht kan vernietigen tot op 20 km hoogte. Het Frans leger heeft reeds een aantal eenheden operationeel.

Pieter Teirlinck
Vrede uzw - Gent

Begrippenlijst raketverdediging

ACCS – AIR COMMAND AND CONTROL SYSTEM

Het geïntegreerde gevechtsleidingssysteem van de NAVO voor luchtoperaties, waarvan de raketverdediging een onderdeel is.

ALTBMD – ACTIVE LAYERED THEATRE BALLISTIC MISSILE DEFENCE

Programma van de NAVO om te komen tot een gezamenlijk en geïntegreerd netwerk van commandovoering (zie onder C3I) over de nationale wapensystemen (onderscheppingsraketten en sensoren) tegen vijandelijke ballistische raketten met een maximaal bereik van 3000 km. Met ALTBMD werd begonnen in 2005; toen was het bedoeld om NAVO-troepen tijdens militaire interventies te beschermen. De NAVO-top van 2010 in Lissabon besloot om ALTBMD ook in te richten voor de verdediging van het hele NAVO-territorium en de daar wonende bevolking.

BALLISTISCHE RAKET

Een raket die in de beginfase wordt aangedreven door een raketmotor, vervolgens buiten de dampkring een baan in de

vorm van een hyperbool beschrijft en ten slotte terugkeert om zijn doel te bereiken. De raket kan voorzien zijn van een kop met conventionele explosieven of een massavernietigingswapen, zoals een kernkop. Onderschepping is mogelijk in alle drie de fases, maar heel lastig in de beginfase (de zogenaamde boostfase).

BISC AIS – BI-STRATEGIC COMMANDERS AUTOMATED INFORMATION SYSTEM

Het systeem waarmee de twee grote commando's van de NAVO, het Allied Command Transformation in de VS en het Allied Command Operations in Europa met elkaar communiceren.

C3I – COMMAND, CONTROL, COMMUNICATIONS AND INTELLIGENCE

Het gecombineerde vermogen om het bevel te voeren over militaire eenheden, hun situatie en optreden voortdurend te controleren en te beschikken over de bijbehorende verbinding- en inlichtingenmidelen. Soms wordt ook gesproken over C4ISR, dan komen de C van consultatie, de S van surveillance (bewaken of pa-

trouilleren, bijvoorbeeld in het luchtruim) en de R van reconnaissance (verkenning) er nog bij. Het zijn allemaal elementen van de moderne commandovoering, het uitoefenen van gezag over de troepen door een bevelhebber en zijn hoofdkwartier.

DECOYS

Nepraketkoppes zonder lading, die in grote aantallen wordt afgestoten door een raket na de boostfase om de radar- en infraroodsystemen van de vijand in de war te brengen.

INTERCEPTOR

Een antiraket-raket of onderscheppingsraket die wordt ingezet tegen een ballistische raket. De interceptor heeft vaak geen explosieve lading maar moet het doel precies treffen om het via de botsing zoals dat heet kinetisch uit te schakelen.

JOINT PROJECT OPTIC WINDMILL (JPWO)

Grote regelmatig gehouden simulatieoefening op het gebied van lucht- en raketverdediging waaraan de Nederlandse luchtmacht deelneemt samen met onder meer de VS, Duitsland en de NAVO.

PAA – (EUROPEAN) PHASED ADAPTIVE APPROACH

Het raketverdedigingsplan van president Obama voor de NAVO bestaande uit SM-3 onderscheppingsraketten en een X-Band radarstation. Het systeem wordt tot 2020 in verschillende fasen steeds verder uitgebreid met krachtiger raketten.

SENSOREN

Instrumenten om aanvallende raketten op te sporen zoals radars en infraroodzoekers.

WAPENSISTEMEN VOOR ONDERSCHEPPIING IN GEBRUIK BIJ DE NAVO

Voor kleiner bereik:

Patriot PAC-2 en PAC-3 – VS, Duitsland, Nederland, Turkije

MEADS (mobiel systeem, bedoeld als opvolger van Patriot) – Duitsland, Italië, VS

SAMP/T (Aster 30) – Frankrijk, Italië

Voor groter bereik:

THAAD (Terminal High Altitude Area Defense) – VS

Aegis en SM-3 Block II (combinatie van radar, raket en commandosysteem) – VS

Tekening Goal

Bibliografie raketverdediging

RAPPORTEN EN PRESENTATIES

Alexander Bitter, Die NATO und die Raketenabwehr. SWP-Studie, oktober 2007 – http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2007_S29_btt_ks.pdf

ALTBMD Program Office (NATO), ALTBMD Simulation to the Joint CAX Forum, september 2011 – https://transnet.act.nato.int/WISE/COE/Individual/MS/Events/6thNATOCAX/Presentati/Container2/ALTBMDSimulation/file/_WFS/ALTBMD%20Simulation.pdf

Yousaf Butt, Theodore Postol, Upsetting the Reset: The Technical basis of Russian Concern Over NATO Missile Defense. FAS Special Report No. 1, september 2011 – http://www.fas.org/pubs/_docs/2011%20Missile%20Defense%20Report.pdf

Congressional Budget Office, Options for Deploying Missile Defenses in Europe. Februari 2009 –

<http://www.cbo.gov/ftpdocs/100xx/doc10013/02-27-MissileDefense.pdf>

Congressional Research Service (CRS), Long-Range Ballistic Missile Defense in Europe (updated), 23 september 2009 – <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL34051.pdf>

CRS, Missile Defense and NATO's Lisbon Summit, 11 januari 2011 – <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41549.pdf>

CRS, Navy Aegis Ballistic Missile Defense (BMD) Program: Background and Issues for Congress. 19 april 2011 – http://assets.opencrs.com/rpts/RL33745_20110419.pdf

ISS Policy Brief, Missile Defence in Europe – the political and security dimensions, februari 2008 – <http://www.iss.europa.eu/fr/publications/detail-page/article/missile-defence-in-europe-the-political-and-security-dimensions/>

Shannon N. Kile, A survey of US ballistic missile defence programmes. SIPRI Yearbook 2008, Appendix 8C – <http://www.sipri.org/yearbook/2008/08/08C>

NATO Parliamentary Assembly (NPA), Missile Defense: the way ahead for NATO (Rapporteur Raymond Knops), oktober 2011 – <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2437>

NC3A Simulation Support for Theatre

Missile Defense Operations in NATO Exercise Cannon Cloud 2002 (CC02), november 2003 –

<http://ftp.rta.nato.int/public/PubFullText/RTO/MP/RTO-MP-094/MP-094-07.pdf>

Arno Neuber, Schild und Schwert: Aggressive Atompolitik und Raketenabwehr der NATO. IMI-Analyse 2009/012 – <http://www.imi-online.de/2009.php?id=1897>

Stephan Raabe (red.), Amerikanische Raketenabwehr in Europa. Konrad Adenauer Stiftung, 2008 – http://www.kas.de/wf/doc/kas_14083-1522-1-30.pdf?080627151515

Kevin E. Toms, NATO and US ballistic missile defense programs: divergent or convergent paths? Thesis Naval Postgraduate School, december 2008 – <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA493868>

US Department of State, Department of Defense, Proposed US Missile Defense Assets in Europe, 2007 – <http://www.fas.org/irp/threat/missile/bmd-europe.pdf>

BOEKEN

A.A.F. Bloemen, A.C. Kernkamp, R.A.N. van de Wiel, Theatre Ballistic Missile Defence, an Overview. TNO Defence, Security and Safety, 2004

Tom Sauer, Eliminating Nuclear Weapons: The Role of Missile Defence. Columbia University Press 2011

ARTIKELN

Chris Arsenaault, The mystery of missile defence. Aljazeera 17 december 2010 – <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2010/12/20101217172028248218.html>

Regina Hagen, Stärker, schlauer, schneller – US Raketenabwehr in Europa. Wissenschaft und Frieden, 2010/2 – <http://www.wissenschaft-und-frieden.de/seite.php?artikelID=1618>

Kees Homan, Raketverdediging in Europa – Een nieuwe uitdaging voor de NAVO. Armex 2008/4 p. 20-22

D.C. van Ingen, *Change* in de Amerikaanse *Missile Defense* plannen. Militaire Spectator 2010/3 pp. 120-132

Joris Janssen Lok, Raketverdediging op

Kreta. Onze Luchtmacht 6-2009 pp. 13-16

Karel Koster, The Offensive Use of Ballistic Missile Shields. Military Technology 10/2004, pp. 36-39

Georges N. Lewis, Theodore A. Postel, The European missile defense folly. Bulletin of the Atomic Scientists, mei/juni 2008 – <http://www.thebulletin.org/files/064002009.pdf>

Nederland verrast Amerikanen. Hr. Ms. Tromp toont met SMART-L aan dat het onmogelijke mogelijk is. Defensiekrant 12 december 2006

Götz Neunack, Jürgen Altmann, US-Raketenabwehr – Ein Danaer-Geschenk für Europa und die Welt? Wissenschaft und Frieden 1/2008 – <http://www.wissenschaft-und-frieden.de/seite.php?artikelID=1444>

Tom Sauer, Schild of vriend – Over vrede en raketafweersystemen. Vrede nr. 408, maart-april 2011 pp. 27-29

Demetri Sevastopulo, Intercept or interfere? How missile defence pits the Pentagon against allies. Financial Times, 7 maart 2007

Georges Spriet, Het raketschild: een stand van zaken. Vrede nr. 412 oktober-november 2011 pp. 33-24

Menno Steketee, Paraplu met gaten. Het Amerikaanse raketschild komt met moeite van de grond. NRC Handelsblad, 9 juni 2007

Menno Steketee, Drijvend raketschild. Maritiem Nederland, november 2011

Pieter Teirlinck, Raketschild: stand van zaken. Vrede nr. 408, maart-april 2011 pp. 30-32

US missile defense system in Europe, Novosti 12 mei 2011 – <http://en.rian.ru/in-fographics/20100227/158030266.html>

Peter Zeihan, The New Logic for Ballistic Missile Defense. Stratfor, 6 maart 2007 – http://www.stratfor.com/new_logic_ballistic_missile_defense

WEBSITES

British American Security Information Council (BASIC), Getting to Zero Update: <http://www.basicint.org/updates/2011/getting-zero-update-2> Missile Defence Agency van het Pentagon: www.mda.mil/

Geweld tegen Palestijnen vanuit nederzettingen neemt toe

Het geweld van bewoners van Israëlische nederzettingen tegen Palestijnen is van 2010 op 2011 met 40% toegenomen. Dit blijkt uit een VN-rapport. Het geweld richt zich vooral tegen Palestijnse bezittingen met de bedoeling de Palestijnen van hun land te verdrijven.

De aanvallen vanuit de nederzettingen hebben niet de goedkeuring van de Israëlische regering, maar die treedt er ook nauwelijks tegen op. Het indienen van een klacht is voor de Palestijnen moeilijk, omdat dat moet gebeuren bij politiebureaus in de nederzettingen. Bovendien leidt slechts 10% van de ingediende klachten tot vervolging van de daders.

Freedom Riders

Op 15 november startte een actie waarbij Palestijnen op de Westoever gebruik maken van voor Israëliërs bestemde bussen. De actie is geïnspireerd door de historische *Freedom Rides* van de Amerikaanse Burgerrechtenbeweging.

De Palestijnen die op 15 november de bus namen van Ramallah naar Oost-Jerusalem werden al gauw met veel geweld gearresteerd, maar de actie gaat door. De Palestijnen willen in hun eigen land gewoon van de bus gebruik kunnen maken zonder te worden geconfronteerd met apartheid.

De actie wordt gesteund door Jewish Voice for Peace en op hun site jewishvoiceforpeace.org/campaigns/solidarity-with-palestinian-freedom-riders kunt u er zelfs live getuige van zijn.

Campagne tegen Wapenhandel wint ASN Wereldprijs

Met het project Geen Geld voor Geweld heeft de Campagne tegen Wapenhandel de ASN Bank Wereldprijs gewonnen! De prijs is toegekend voor een actie tegen EADS, een van de groot-

ste wapenbedrijven van Europa. EADS maakt onder meer gevechtsvliegtuigen, raketten, onbemande vliegtuigjes (de zogenaamde drones) en kernwapens.

De Campagne tegen Wapenhandel wil dat grote financiers zich terugtrekken uit EADS. Verschillende banken en pensioenfondsen hebben dat de afgelopen jaren al gedaan, maar een aantal anderen stopt nog steeds veel geld in deze wapenproducent. Daardoor betalen veel mensen tegen hun zin mee aan wapenproductie, bijvoorbeeld via hun pensioenfondsen.

Vredesmuseum zoekt beheerder

Het Museum voor Vrede en Gewelddoelmatigheid zoekt een nieuwe beheerder voor het depot in Soesterberg, waar de uitleententoonstellingen bewaard worden. Hoofdtak is het controleren en vervoersklaar maken van de tentoonstellingen. Dit vergt één tot enkele dagdelen per maand.

De bedoeling is dat de nieuwe beheerder de huidige opvolgt in juli 2012. Er is dus tijd om goed ingewerkt te worden.

Naast de hoofdtak omvatten de werkzaamheden het schoonmaken van het depot en het verrichten van kleine reparaties. Verder kan de depotbeheerder betrokken worden bij het beheer van onze affichecollectie en het maken van nieuwe tentoonstellingen. Dit afhankelijk van haar/zijn interesse en beschikbare tijd.

Het gaat om vrijwilligerswerk maar er is wel een onkostenvergoeding.

Nadere informatie: info@vredesmuseum.nl of 015-785.01.37

Dood Gaddafi geen reden tot euforie

Hoewel de dood van Moammar Gaddafi de weg vrijmaakt voor een nieuw, vrij en democratisch Libië, vormt deze volgens de vereniging Kerk en Vrede beslist geen reden tot de euforie en zelfgenoegzaamheid die onder Westerse regeringsleiders bespeurbaar zijn. Van enige terughoudendheid, waartoe Kerk en Vrede acht maanden geleden bij het be-

gin van de strijd opriep, is niets gebleken en de eerste tekenen dat aan dit door de NAVO zo gewenste succesverhaal grote nadelen kleven zijn reeds zichtbaar.

Kerk en Vrede bepleit een blijvende, niet-militaire internationale betrokkenheid bij de opbouw van een nieuw, vrij en democratisch Libië waarbij de belangen van de burgerbevolking centraal zullen moeten staan.

De volledige verklaring is te lezen op de site van Kerk en Vrede: <http://www.kerkenvrede.nl/index.php?sct=002292>

Nicole Lefever Journalist voor de Vrede 2011

Op 18 september heeft de vredesorganisatie Humanistisch Vredesbeeraad de wisselprijs Journalist voor de vrede 2011 uitgereikt aan Nicole Lefever. Lefever, correspondent/journalist voor de NOS in het Midden Oosten, is gekozen uit een lijst van zeven kandidaten. Andere kandidaten waren: Joeri Boom, Bette Dam, Harald Doornbos, Sander van Hoorn, Hans Jaap Melissen, Guus Valk.

In het juryrapport staat o.a.: "In haar berichtgeving valt op dat zij niet alleen op heldere wijze verslag doet van actuele gebeurtenissen, maar zich ook inspant om te belichten wat deze gebeurtenissen voor de mensen in de bewuste gebieden betekenen. Haar journalistieke werk kenmerkt zich door een oog dat verder reikt dan het actuele conflict, en werkt corrigerend op de vaak eenzijdige beelden van het Nabije Oosten die zich in onze westerse samenleving gevestigd hebben. Met haar verslaggeving onder andere over landen als Jordanië en Iran maakte zij zichtbaar dat in deze regio veel meer speelt dan het religieus fanatisme waar velen hier allereerst aan denken. En de stormachtige gebeurtenissen van dit jaar in achtereenvolgens Tunesië, Egypte, Libië en Syrië heeft zij tot ons gebracht op een wijze waarbij onze aandacht steeds weer gevestigd werd op de menselijke kant van wat zich in deze landen voltrekt. Daarbij toonde zij de durf om waar mogelijk ter plekke aanwezig te zijn, ook als dat niet zonder risico was".

Het Humanistisch Vredesberaad heeft de ereprijs in het leven geroepen in 2003. Eerder werd de prijs toegekend aan Stan van Houcke, Anja Meulenbelt, Mohammed Benzakour, Ramsey Nasr, Koert Lindijer, Arnold Karskens, Minka Nijhuis, Huub Jaspers.

Conferentie over militarisering van de jeugd

War Resisters International organiseert in 2012 in Duitsland een conferentie over de militarisering van de jeugd en hoe dat tegen te gaan. De WRI roept personen en organisaties die kennis en/of ervaring op dit gebied hebben op tot deelname.

In Europa en in zekere mate wereldwijd zijn er twee trends waarneembaar. De eerste is de afschaffing van de militaire dienstplicht, gepaard gaande met op de jeugd gerichte propaganda om vrijwillig dienst nemen. De tweede is het steeds normaler worden van militair ingrijpen als politiek middel. De huidige jeugd groeit hiermee op en kent niet anders.

Er is dus reden om eens goed op een rij te zetten wat we kunnen doen tegen deze beïnvloeding van de jeugd in de richting van het gewoon vinden van gewelddadige ‘oplossingen’ voor problemen. Op de conferentie zullen aan de orde komen:

- Nationalisme en patriottisme.
- De cultuur van het militarisme.
- Militair vertoon in de openbare ruimte.
- Militaire wervingsstrategieën.
- Militaire mannelijkheidsidealen en de homobeweging.

Mensen of organisaties die hierover, of over andere relevante onderwerpen, iets naar voren willen brengen, worden verzocht contact op te nemen met Andreas Speck (andreas@wri-irg.org). Ook mensen die alleen maar aan de conferentie willen deelnemen, kunnen zich hier al opgeven.

Reizen met de Olijfbomencampagne

De Olijfbomencampagne ‘Houd hoop levend’ organiseert twee actieve reizen naar de Palestijnse gebieden: de reis ‘kerst in Bethlehem’ in december en de Olijfplantreis in februari. Tijdens

deze reizen zullen deelnemers naast het maken van excursies ook samen met Palestijnse boeren op het land werken. Men kan kiezen tussen een verblijf in een hotel of bij een Palestijns gastgezin. De Olijfbomencampagne biedt de unieke gelegenheid om de Palestijnse gebieden te bezoeken en kennis te maken met de Palestijnse gastvrijheid en het leven onder militaire bezetting. Dit alles met professionele Nederlandse en Palestijnse begeleiding.

Meer informatie over deze reizen en het sponsoren van olijfbomen is te vinden op: www.planteenolijfboom.nl. U kunt ook bellen naar: 06-455.23.886.

Onderzoekers dringen aan op herziening EU wapenexportrichtlijnen

Een groep Europese wapenexportonderzoekers heeft in een rapport aanbevelingen gegeven ter verbetering van de EU wapenexportcontrole. Ondanks waarschuwingen van vredes- en mensenrechtengroepen zijn het Midden-Oosten en Noord Afrika jarenlang een belangrijke klant van de Europese wapenindustrie geweest. Europese overheden gaven vergunningen voor wapenexport af naar vrijwel alle autoritaire regimes waar nu de bevolking in opstand is gekomen. Ook andere risico's werden genegeerd, waaronder een verdere verspreiding van de wapens.

An Vranckx, een van de auteurs van het rapport, zegt: “De grote hoeveelheden wapens die de afgelopen jaren vanuit de Europese Unie geëxporteerd zijn naar de autoritaire regimes in het Midden-Oosten en Noord-Afrika tonen aan dat de EU wapenexportregels niet goed werken.”

VN-rapport over de Gazavloot 2010

Het rapport stelt dat Israël het recht had om de vloot te stoppen. Tegelijkertijd veroordeelt het ook het door Israël gebruikte geweld, waarbij 9 mensen omkwamen, als disproportioneel. Israël ziet dit als een overwinning. Terecht?

Mensenrechtenorganisaties zijn blij met de veroordeling van het Israëlische

geweld als excessief, maar inderdaad teurgesteld over de beperkte blik van de VN-commissie Palmer waar het het internationaal recht betreft. Het internationaal recht staat een zeeblokkade door een bezettende macht (dat is Israël nog steeds, ook ten aanzien van Gaza) toe, maar alleen als veiligheidsmaatregel. Als bezettende macht heeft Israël tegelijkertijd de plicht om goed voor de bevolking van Gaza te zorgen. De zeeblokkade maakt deel uit van een algemene blokkade die ervoor zorgt dat het leven in Gaza erg moeilijk wordt. Dat is in strijd met het internationaal recht. Israël heeft, als gevolg van de algemene verontwaardiging over zijn optreden tegen de Gazavloot, de blokkade moeten verlichten. Toch is die nog steeds niet in overeenstemming met het volkenrecht. Zo worden bouwmaterialen alleen doorgelaten als ze voor humanitaire organisaties bestemd zijn, vrij personenverkeer tussen de delen van Palestina is er niet en export van goederen is vrijwel onmogelijk. Kortom: de versoepeling van de blokkade is belangrijk, maar onvoldoende om het economisch en sociaal herstel van Gaza toe te laten. Daarmee blijft de blokkade in strijd met het internationaal recht.

Inmiddels zijn weer twee schepen op weg naar Gaza onderschept door Israël. Het was de elfde poging om de blokkade van Gaza te breken. In 2008 waren er vijf succesvol. Alle andere werden door Israël tegengehouden. Ondertussen nemen de Israëlische bombardementen op Gaza toe.

Afghanistan Initiatief GroenLinks tegen uitbreiding politiemissie

Binnen GroenLinks bestaat een Afghanistan Initiatief dat zich verzet tegen de steun van de Tweede Kamerfractie van die partij aan de politiemissie in Kunduz. Eind oktober vroeg het aan leden van GroenLinks om een oproep aan de Tweede Kamerfractie te doen om niet akkoord te gaan met het oprekken van de politietrainingsmissie in Kunduz. Vele GroenLinksers gaven hieraan gehoor en de fractie steunde de regering (nog) niet maar vroeg om nader onderzoek.

Top Secret America

Dit boek is het resultaat van een onderzoeksproject van de Washington Post dat vorig jaar al was uitgemond in een serie artikelen op de website van de krant (zie: <http://projects.washingtonpost.com/top-secret-america/>). Het project wilde het nationale veiligheidscomplex in de VS na de aanslagen van 11 september in kaart brengen. Wie op zoek is naar lijstjes met overheidsafdelingen die zich bezighouden met inlichtingenwerk of bedrijven uit de nationale veiligheidsindustrie, moet naar die website. Het boek biedt achtergrond en reflectie en geeft inzicht in de onderzoeksmethodiek.

William Arkin is een oude bekende, een militaire inlichtingenman, die min of meer overliep naar de vredesbeweging. Geen onderzoeker uit de jaren tachtig op dit terrein kon zonder zijn *Nuclear Weapons Databooks*. Ook publiceerde hij toen al een *Research Guide* waarmee je documenten en adressen van het Amerikaanse leger kon vinden. Dana Priest is een gedecoreerde starreporter van de Washington Post. Ze onthulde onder meer over geheime CIA-gevangnissen.

Het uitgangspunt van dit boek is, dat de geheimhoudingscultus in de VS na 11 september (een uitkomst van het onderzoek is dat rond 854.000 Amerikanen gescreend zijn voor het niveau topgeheim) “veel schade heeft toegebracht aan de inspanningen om het terrorisme te bestrijden, aan de Amerikaanse economie en de strategische doelen van de VS, door de regering toe te staan in het duister te opereren, het belastinggeld uit te delen aan waardeloze programma’s en personeel, veelal uit het particuliere bedrijfsleven, dat geen bijdrage van betekenis levert aan de veiligheid van het land.”

De auteurs beschrijven hun speurtochten naar – ook letterlijk – de architectuur van het geheime Amerika, waar de laatste tien jaar alleen al rond Washington gebouwen met een inhoud van drie keer het Pentagon zijn verzezen om alle verborgen diensten en afdelingen te huisvesten. Ze gebruiken interviews, gaan ter plekke kijken en spitten in docu-

menten en gegevens van websites. Zo blijken namen van geheime afdelingen, projecten en locaties te achterhalen uit contractgegevens, personeelsadvertenties van bedrijfsleven en overheid en biografische gegevens die mensen zelf op het internet zetten.

De beschrijvingen van verkenningen ter plekke zijn het spannendst. Zo kreeg Arkin in 2008 de kans om een kijkje te nemen in het Combined Air and Space Operations Center (een zogenaamde CAOC) in Qatar. Vandaaruit wordt de luchtoorlog van de VS in Irak, Afghanistan en Pakistan geleid. Hij beschrijft in alle bijzonderheden een operatie om iemand die wordt aangeduid als *Gold 6*, met Predator drones te volgen en uit te schakelen. Daarbij wordt tijdens de planning geprobeerd om lemen hutten te sparen, waarin zich vermoedelijk burgers

bevinden. Nadat het doelwit zoals gepland precies is getroffen, draait de piloot van het ingezette A-10 vliegtuig een rondje en doorzeeft nu tot Arkins ontzetting de hele omgeving met vernietigend vuur. Het blijkt dat volgens de regels na het eerste vuur een militair op de grond (de zogenaamd *joint terminal attack controller* de bevoegdheid heeft naar eigen inzicht het karwei af te maken. Kort daarna hoort Arkin dat het doelwit de schaduwgouverneur van Uruzgan was, Baz Mohammed. En weer een paar dagen later ziet hij in een flits een inlichtingenrapport: Gold 6 was rustig weggelopen.

Kees Kalkman

Dana Priest, William Arkin, *Top Secret America* – The rise of the new American security state. Little, Brown and Company 2011

Foto: Tanja Ilzer

De Campagne tegen Wapenhandel heeft de ASN Bank Wereldprijs gewonnen! Uit handen van een deskundige jury mocht zij een bedrag van 10.000 euro voor een campagne tegen beleggingen in de wapenindustrie ontvangen.

Nee en ja

Nee en ja er is altijd
meer dan een keus
En voor je iets doet (of laat)
kun je altijd tot basta tellen

Een ruzie vraagt twee meningen
een kus vier lippen
een lichaam vijf liter bloed

Om regen te maken, een boom
een huis, muziek, een droom
zijn meerdere elementen vereist

In de sporen van schichtige dieren
rond een modderige drinkplaats
schitteren snachts ontelbare sterren

Voor iemand die slechts denkt
met de één (en niet de ander)
is dat getal een hamer
en is de hele wereld een spijker

K. Michel, 1999

Uit: *De verleden tijd van vrede* (2005)

